

WESTERN ROMAN
LASO
CIJENA 20 d. BROJ 452

BORAC BEZ NAGRADE

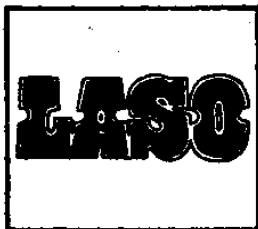

G. F. Unger

BORAC BEZ NAGRADE

LASO 452

G. F. UNGER: BORAC BEZ NAGRADE
Naslov originala: OHNE KÄMPFERLOHN
Recenzija: Mladen Stary, književnik
Copyright: Zauberkreis-Verlag, Rastatt,
posredstvom V.P.A. Zagreb
Prijevod: M. Lovrić
Grafički urednik: Ivica Bartolić
Urednik: Marcel Čukli

SAVJET REDAKCIJE: Josip Adaković, dr Vladimir Anić,
Ljudevit Bauer (predsjedavajući), Nenad Brixy, dr Adolf
Dragičević, inž. Vesna Gazdag, Igor Golik, Marija Jure-
la, Borivoj Jurković, Želimir Košćević, Nada Soljan, Is-
met Voljević, Ana Župan-Bender – **GLAVNI I ODGO-**
VORNI UREDNIK: Borivoj Jurković

LASO -Izlazi svaki tjedan – Izdavač: RO Novinsko-izdavačka djelatnost
SOUR-a »Vjesnik« n.solo., 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4 –
Adresa uredništva: »Laso«, Redakcija »Romani i stripovi«, 41000 Zagreb,
Avenija bratstva i jedinstva 4, telefon: (041) 515-555 i 519-555 – Tisak: RO
Štamparska djelatnost »Vjesnik« n. sol. o. – OOUR Novinska rotacija n.su-
b.o. i OOUR TM n. sub. o., 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4.

Copyright (sva prava za Jugoslaviju) »Vjesnikova« Press agencija Zagreb. Cijena
pretplate za godinu dana iznosi 780 d ili 702 d s popustom od 10 posto, a za 6 mjeseci
390 d ili 351 d s popustom. Samo unaprijed plaćena pretplata osigurava popust od
10 posto. Pretplata se uplaćuje općom uplatnicom u korist računa 30101-833-1216
SOUR »Vjesnik«, Interna banka, s oznakom za »Laso«. Cijena za inozemstvo: DM 180,
ASCH 10,00, SFRS 2,00, HFL 2,00. – Cijena inozemne pretplate za šest mjeseci: DM
36,00, SKR 63,00, ASCH 250,00, FF 74,00, SFRS 36,00 HFL 37,00, US\$ 15,00 – Uplata za
devizni račun 30101-37-7210-256 – Privredna banka Zagreb (za »Laso«).

Ekonomska propaganda: »Vjesnik«, Agencija za Marketing, Zagreb, Trg bratstva i
jedinstva 6. Zadnja kolor-stranica 9000 d, c/b stranica 7000 d.

Oslobodeno plaćanja poreza na promet mišljenjem Republičkog sekretarijata za
prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu SRH broj 2935/7 – 1973. od 26. XI 1973.

LASO 452 izlazi 11. 6. 1982.

I

Čim je stupio na drveni most preko Snake Rivera, začu topot kopita skupine konja u oštru trku. Već se htio maknuti s mosta i propustiti ih, kad začu zvučan glas:

– Napravi mjesta! Mjesta za Donovanove!

Eliot Murray u tom trenu odustane od svoje namjere. Ponos mu je naredio da nastavi jahati mostom. Eliot Murray nikad u životu nije ustuknuo pred nikakvom naredbom.

Malo kasnije divlja gomila psujući zaustavi konje iza njega. Jahači su ispunili most koji je lagano podrhtavao. Jedan potjera konja tik uz Eliotova i zaurla:

– Prokletstvo ti pasja buho! Što misliš, gdje si?

Iako je u međuvremenu prošlo sedam godina, Eliot smjesta prepozna Little Jack Donovanu i njegovu grbu. Nasmiješi se, okrenuvši lice Little Jacku. On ga u bijesu nije prepoznao, nego zamahne prema njemu svojim dugim bičem.

Eliot brzim pokretom dohvati kožnati kraj biča i jednim trzajem povuče malog čovjeka do polovice iz sedla.

U tom trenutku pride im golem čovjek na snažnu konju.

– Hoiii! – zaurla bijesno div, pritjerujući konja i nemilosrdno udarajući koltom Eliota.

Dugačka cijev zahvati ga preko sljepoočice i obrva. On ispusti Little Jacka i okrene se drugom napadaču, ali ga tada dočeka udarac u lice. Klone u sedlu, a pred očima mu zai-

graju iskre. Pokušao se održati na konju, ali osjeti omču oko tijela. Jak trzaj pritisne mu nadlaktice uz rebra i izbaci ga iz sedla. Snažno udari u zemlju i onesvijesti se, ali već poslije desetak metara povlačenja po tlu dođe k svijesti. Jednom rukom zaštititi lice, a drugom dohvatiti zategnuto uže.

Tako su ga vukli stotinjak metara. Kožni ovoji štitili su mu noge, ali ipak je bio izubijan.

Ostavili su ga na zemlji. Pridigne se i razmrši omču. Neki jahač zaustavi se uz njega i smota laso.

– Prijatelju – promrmlja čovjek i Eliot prepozna glas Ambrosa Donovanana. Da, Little Jacku došao je u pomoć golemi Abros. – Druškane – promrmlja ponovo čovjek. – Zacijelo si stranac, zar ne? Sada si vjerojatno shvatio da se Donovanima ne isplati prepriječiti put. Sljedeći put sklonit ćeš se i te kako brzo ili ćeš još gore proći!

– Amb, ja bih ga ubio – javi se promuklim glasom Little Jack. – Povukao me s konja!

– To nećeš učiniti, Jack! Ovo je samo neki stranac! Dobio je dobru pouku i to je dovoljno! Osim toga, dobro znaš da nam je Big Jack zabranio upotrebljavati revolvare zbog sitnica. Dodi, Jack!

Odjašu do Eliota koji je još sjedio u prašini. Jahači se opet postrojiše iza dvojice sinova Big Jacka Donovanana. Krenuli su prema obližnjem gradiću koji se sastojao samo od jedne ceste i dviju poprečnih ulica.

Eliot Murray uspravi se s mukom.

Opipa ogrebano čelo i obriše krv i znoj s obraza. Tada potraži kolt koji mu je ispao iz kožne torbe na sedlu. Pronade ga i očisti, te konjem pride rijeci. Tamo se umije, ispere ranu na čelu i rashladi je dok krvarenje nije prestalo. Odjeća mu je bila poderana, a otparao mu se i potplat cipele.

Sjedne na obalu i smota cigaretu. Poslije stanovitog vremena uzdahne, baci opušak u rijeku i polako ustane.

– Prokletstvo – promrmlja. – Vijesti koje sam primio nisu bile pretjerane. Donovanima, dakle, treba, pokazati s kime su se tako grubo poigrali, a onda ćemo vidjeti što i kako dalje.

Polako se pope u sedlo. Tijelo ga je boljelo, ali Eliot Murray preživio je i gore stvari.

Krene prema gradu. Pred salunom stajao je dugi niz osedlanih konja. Na svjetlu koje se probijalo kroz salunske prozore moglo se dobro vidjeti žigove na životinjama. Bio je to žig SD, oznaka Donovanova ranča. Eliot sjaši i priveže konja na kraju ograde. Oklijevao je trenutak i opipa kolt na bedru.

Iznenada otkopča remen s oružjem i objesi ga o sedlo. Provuče se ispod ograde i poslije tri dugačka koraka gurne oba krila pokretnih vrata.

Salun se nije mnogo izmijenio posljednjih sedam godina. Tu je još dugački šank, obnovljena ogledala na zidovima i velika uljana slika koja je bila dobro poznata Eliotu.

Kao dječak, prije mnogo godina, često je promatrao tu

sliku djevojke na konju, prekrivene samo velom, tankim kao dašak.

Mišićavi Noel O'Brien još stoji iza šanka, ali sada je njegova okrugla glava potpuno čelava. Noel pogleda prema vratima i njegov oštar pogled ukoči se.

— Prepoznao me i poslije sedam godina — pomisli Eliot i pogleda Ambrosa Donovana, koji je stajao uz svoga grbavog brata pri kraju šanka. U Ambrosovim očima iznenada se pojavi bljesak prepoznavanja.

I taj me prepoznao, pomisli Eliot, krene nekoliko koraka i opet zastane. Progovorio je tiho, ali prodorno, pa se svi muškarci okrenuše:

— Amb, veliki divni Amb! Opet ste pokušali uništiti čovjeka koji vam se nije htio maknuti s puta! No, niste ga dobro pogledali prije toga. Vukli ste me kroz blato. Ali sada sam ovdje i ni jedan Donovan više me neće gurnuti s puta!

Poslije tih riječi Eliot se uputi prema Ambrosu Donovanu.

Mali Jack zaurla:

— Pa to je Eliot Murray!

Htjede posegnuti za koltom, ali ga Ambros udari po ruci:

— Ostavi to, Jack! Zar ne vidiš da nije naoružan?

Tada polako krene ususret Eliotu.

— Eliot — reče ljutito — ranije smo se često mlatili i uvijek sam pobjeđivao. Otišao si odavde, jer si bio ponosniji od svoje obitelji i nisi želio živjeti u sjeni Donovanovih. Ali tvoj ponos bio je veći od hrabrosti. Ponovo si došao i provukli

smo te kroz blato poput ušljive skitnice. Što još želiš? Da shvatiš kako se ovdje ništa nije promijenilo? Donovanovima se još svi sklanjaju s puta. Da li te moram potpuno slomiti da se uvjeriš kako potječeš iz obitelji koja je plašljivija od kunića? Radije podi i pogledaj brata i ranč. Tada razmisli o tome da li još imaš razloga biti ponosan. Ti si jedan od Murrayevih, a oni nikada nisu ništa vrijedili!

Stao je tik pred Eliota i lupkao ga po grudima debelim kažiprstom.

Eliotov pogled bio je čvrsto uprt u Ambrosove oči. Odgovori tiho:

— Otišao sam odavde, jer sam htio postati čovjek. Da sam ostao, uništili biste me. Uvijek ste uništavali sve što niste trpjeli u blizini. Zacijelo ni meni ne biste pružili priliku. Otišao sam kao dječak, a sedam godina dugo je vrijeme. Sada ću ti, Amb, nešto pokazati! Pazi!

Posljednju riječ izgovori brzo i oštro.

Započela je oštra i bespoštedna borba, borba u kojoj ne vrijede pravila. Ambros Donovan imao je više od stotinu kilograma i bio dvadeset kilograma teži od Eliota. U tom kraju držali su ga za neustrašiva borca.

No kad mu je Eliotova pesnica pritisnula želudac gotovo do kralježnice, morao se sagnuti. Tada ga Eliot udari koljenom u lice.

Ambros Donovan stropošta se na leđa i uzvitla prašinu. Noel O'Brien zaurla iza šanka:

– On nema revolver! Nije naoružan! Pomislite što će vam se dogoditi kad Big Jack dozna da ste revolverom krenuli na čovjeka koji se pošteno bori!

O'Brienov glas zvučao je kao opomena.

Uistinu, Ambrosova pratnja se uzdržala, a on se polako uspravi. Lice mu je krvarilo, a nosna kost bila mu je slomljena. Opipa želudac, a zatim ljutito promrmlja:

– Da se nitko ne upliće! Nekad sam često mlatio Eliota. Sada mu dajem priliku da dokáže kako je pravovremeno odjašio da postane čovjek.

Zašuti, obriše krv s lica i nasrne sagnute glave.

Dohvati Eliota jednim udarcem u grudi, a drugim po uhu. Eliot pade preko stola i otkotrlja se prije nego je Ambros uspio dohvatiti stolicu.

Tada div odgurne stol i zakorači prema protivnikovoj glavi, ali Eliot mu dohvati nogu i otkotrlja se, iskrenuvši je. Daske saluna zatresle su se kada je teški čovjek pao među stolice.

Kada se Amb digao, Eliot ga je već očekivao i udari ga dva puta u glavu. Ambrosovi udarci zahvatili su mu samo košulju. Donovan posrnu.

Eliot ga dohvati sa strane i odbaci prema šanku.

Šank se zaljulja, a Ambros se pridigne mumljajući. Eliot ponovo napadne sastavivši šake poput drvosječe i udari ga u potiljak. Ambrosov podbradak udari u metalnu ploču šanka.

Više se nije mogao boriti – ponestalo mu je zraka i bućilo mu je u glavi. Samo snažna vo-

lja držala ga je na nogama. Okrene Eliotu leđa i ponovo se uspravi, ali on ga povuče i gurne koljenom u leđa. No div još jednom napregne svu snagu. Držao se za rub šanka i promuklo stenjao od boli.

Eliot odstupi, teško dišući. Borba ga je iscrpila iako se za nju pripremao sedam godina. Na kraju šanka našao je čvrst oslonac.

Opet mu se vratio osjećaj ravnoteže. Pogleda Ambrosa Donovana. Još je ležao preko šanka.

U prostoriji je vladala tišina, a neki promukli glas uzdahne:

– Uistinu ga je uspio savladati!

To je bio Little Jack koji je stajao okružen ljudima sa ranča SD. Svi su gledali Eliota Murraya koji je drhtavom rukom brisao lice.

Iza šanka javi se Noel O'Brien:

– Samo bez revolvera, momci! Zasad su završili borbu, a ukoliko Ambros bude želio nastaviti oružjem, učinit će to kada opet bude dovoljno snažan.

Te riječi bile su nužne, jer su neke ruke već gladile revolverске drške.

Little Jack nasmije se čudnim glasom. Bio je pun otrova i pakosti, ali možda je takvim postao upravo zato što je živio u sjeni moćnog brata Ambrosa. Little Jack je vjerojatno priželjkivao da i on postane snažan poput Ambrosa.

A sada je vidio kako je Ambros potučen. Eliot Murray ukočeno je gledao ljude s ranča SD. a onda podigne

ruku i pokaže na Ambrosa Donovanu.

— Evo vam ga — reče promuklo. — Odnosite ga Big Jacku i recite mu da Eliot Murray ne dopušta da ga bilo tko vuče po zemlji. Nikakav naduveni Donovan ne može to sam uraditi, za to je potreban čopor slugu poput vas! Pitam se čime se Donovan još mogu ponositi, jer ovdje leži Ambros koji cijelog života nastoji postati drugi Big Jack.

Zašuti i pogleda O'Briena.

— Noel, donesi mi viski!

Kada je dobio čašu, isprazni je naiskap. Alkohol mu je pekao ozlijeđene usne poput vatre, ali Eliot je bio pun sreće.

Salunski gosti još nisu mogli povjerovati u ono što su vidjeli. Svi su poznavali Donovanovu snagu i grubost i držali su ga nepobjedivim. Eliot Murray polako krenu prema izlazu. Začu se glas Little Jacka:

— Eliote, ja ću te ubiti! I to uskoro! Ja sam samo grbavi Little Jack, ali ću obaviti ono što nije uspjelo Ambrosu!

Eliot zastane, pogleda preko ramena i reče:

— Jack, ukoliko želiš ostati živ, morat ćeš pucati u moja leđa. Ali ako to uradiš, ubit će te Big Jack!

Dok je Eliot govorio, Ambros se počeo micati. Pokuša se uspraviti, ali izgubi ravnotežu i skliznu sa šanka na pod.

Eliot izide u mrak. Pred salonom stajalo je nekoliko osoba. Iznenada na rukavu osjeti neku malu ruku, a ženski glas tiho prozbori:

— Izgledaš prilično loše, Eliot. Dodi sa mnom. Takav ne

možeš jahati. Netko ti mora pomoći. Dodi!

Onako zbunjena odvuče ga nekoliko koraka od znatiželjnika. On se zaustavi i upita:

— Tko ste vi?

II

— Sedam godina dugo je vrijeme — odgovori ona mirno. — Ali mene bi se ipak morao sjećati. Vjerujem da me nisi posve zaboravio, Eliote Murrayu!

Još nije rekla ime. Eliotove oči u međuvremenu su se privikle na tamu. Pred njim je stajala vitka djevojka velikih svijetlih očiju, malo otvorenih usana, a trak svjetla iz saluna poigravao joj je na licu s uzdignutim jagodicama koje su očima davale istočnjački izgled.

Prisjeti se i promrmlja:

— Kate, Kate Milton! Zar si još u Snakebornu? To nisam očekivao!

Ona ne odgovori, nego ga povede dalje.

— Dodi, Eliot! Tu odmah iza ugla imam malu krojačku radionicu. Donovan su dovoljno velikodušni da me podnose ovdje, pošto su nam oduzeli ranc.

Eliot je zbunjeno slijedio djevojku. Iako je sada imao i ozbiljnijih briga, razmišljao je o onome što se nekada zbilo između Kate Milton i njega.

U međuvremenu su iz Main Streeta skrenuli u pokrajnu uličicu. U izlogu su stajali ženski i dječji odjevni predmeti, a u prostoriji je gorjela svjetiljka. Kate Milton otvori vrata i zvono zazvoni.

– Udi, Eliot – obrati mu se tiho, a on ju je teška koraka slijedio kroz radionicu do male kuhinje.

Djevojka pojača svjetlo i okrenu se.

Tek sada Eliot je ugledao Kate. U sedam godina je postala zrela i lijepa, ali i ozbiljna. Njene malo ukošene oči uzvraćale su Eliotov pogled otvoreno i mirno.

– Sjedi na ovu stolicu!

Eliot polako sjede.

– Da – promrmlja. – Sedam godina dugo je vrijeme. Kada sam otišao nisam znao da li ću skupiti dovoljno snage da se ikad vratim. Zato sam otišao bez oprostaja Kate. Tada sam bio tako mlad, da...

– Ne moraš se ispričavati, Eliot. Ti si tada imao osamnaest, a ja sedamnaest godina. Bili smo premladi, iako smo se ponekad znali poljubiti. Bio si moja prva ljubav. Shvaćala sam te. Znala sam da moraš otići, jer ovdje nisi mogao preživjeti. Ambros Donovan bi te neprestano napadao, sve dok te ne bi slomio. Donovanovi nikad nisu podnosili vrijedne i poštene ljude. Takve su uvijek uništavali, protjerali ili ubijali. Oko sebe trpe samo ponizne i one koji su spremni da im služe. Dobro je što si otišao. Ali zašto si se vratio? Mene si u međuvremenu zaboravio. Što te potaklo da dodeš opet?

Dok je govorila, grijala je vodu i sada prihvati posudu, zavoje i dva ručnika.

– Svuci tu poderanu košulju, Eliot. Imam još odjeće od oca i braće.

On posluša.

– Zašto sam se vratio? Tako je moralo biti. Moj otac je od Donovanovih dobio toliko udaraca da je počeo prezirati sam sebe i propio se. Kao dječak promatrao sam to. Vidio sam kako su uništili i mog brata Dana. Vratio sam se da uništim Ambrosa Donovana, koji je toliko sličan svom ocu da misli da je novi Big Jack. Ne mislim ih napadati, ali neću ih ni izbjegavati. Ako jednog dana spoznaju...

– Oni će te pokušati ubiti, a ukoliko im to ne uspije, unajmit će ubojicu – prekine ga mirno Kate.

Nježno mu je ispirala krv iz rane na tjemenu, ali kada je dotakla duboku ranu nad obrvom, prsti joj zadrhtaše.

– To bi trebalo zašiti – promrmlja. – No pokušat ćemo zavojem. Ostat će ti ožiljak. Tek sada shvaćam koliko je tvoj ponos snažan. Povremeno smo čuli vijesti o tebi. Na Jugu si postao poznat kao revolveraš. Prije tri godine uspio si ukrotiti jedan divlji grad, a nedavno si radio kao čuvar prilikom gradnje željezničke pruge. Ti si se svugdje borio kao plaćeni revolveraš! Stalno si nailazio na ljude koji su ti se suprotstavljali želeći te nadvladati i preuzeti tvoju slavu. Ubio si ih nekoliko. Ostao si revolveraš i unatoč tome što si u borbama uvijek na grudima nosio šerifsku zvijezdu. Ali Dan te neće htjeti primiti. Ne želi revolveraša na ranču. Nemoj misliti da je kukavica. Ne! On je samo slomljen i treba ga žaliti. Eliot, ti si se vratio da se prvi put u ži-

votu boriš bez nagrade. Dan ti se neće pridružiti, a ukoliko ga budeš silio da ti pomogne protiv Donovanovih, zacijelo će zakazati. Odjaši ponovo! Tvoj ponos slomit će Dana! A ja ga ne želim izgubiti, kao što sam izgubila oca i braću! Ja...

— Što je? — prekine je osorno. — Što to govoriš? Ti ne želiš izgubiti Dana?

— Gledao je u Kate i osjećao kako se u njemu bude stare uspomene. Sada je bio siguran da je volio tu djevojku. Tada je ponos bio jači od ljubavi.

— Dan i ja zaručili smo se prije godinu dana — odlučno reče Kate. — Ali to nitko ne zna.

— Zbog čega takva tajnovitost?

Ona spusti pogled. Obrazi su joj pocrvenjeli.

— Little Jack je potpuno lud — progovori tiho. — Zna da ga mrzim i prezirem, ali me i dalje želi. On bi ubio Dana, kada bi saznao da...

— Oh, pa cijeli ovaj kraj je plašljiv! Čak i ti, Kate! Zna li Dan da Little Jack...

— Little Jack mi je rekao da će, ako me već ne može dobiti, ubiti svakog tko mi se približi. Znam da se nije pretvarao! Dan je uporan u želji da se vjenčamo, ali ga ja zadržavam, jer bi ga Little Jack ubio.

Ona zašuti, odnese posudu s krvavom vodom i počne previjati Eliotove rane.

— I tebe će ubiti, Eliote — mrmljala je. — Ti ih možeš pobijediti ako se boriš pojedinačno sa svakim od njih, ali tada će navaliti kao divlji čopor.

— voliš li Dana? — upita iznenada Eliot promuklim glasom.

Ona se lagano trgne.

— Potrebna sam mu a osim toga nisam ni znala da li ćeš se vratiti. Dala sam mu riječ. Da nije Little Jackove prijetnje, već bih se odavno udala za Dana. Ali i ti ćeš ga unesrećiti ako ostaneš. Primi li te, krene li u borbu na tvojoj strani, ubit će ga. Kao i tebe.

Eliot bez riječi navuče košulju. Mišići su mu poigravali u svjetlosti svjetiljke. Pogleda Kate.

— Očito ne voliš Dana. On više nema ponosa. Mi smo se nekad voljeli. Pazi da se ta ljubav ne obnovi! Tada bi voljela ponosna čovjeka, pa bi i sama ponovo postala ponosna. Borit ćeš se da tog čovjeka opet osvojiš. Zacijelo bi ga prezirala da je kukavica! Pripazi, Kate, da se naša ljubav opet ne obnovi!

Pristupi joj, čvrsto je zagrlji i poljubi. Uzvрати mu poljubac, pa se naglo istragne iz njegova zagrljaja.

— Nemoj to više pokušavati! — reče a u očima joj se pojavi plamen.

— Probudit ću te u pravo vrijeme. I tebe i ostale ljude! — kaza Eliot gorko i krene prema vratima. Još jednom se okrenu i pogleda njene širom otvorene oči.

— Ti ne voliš Dana. Prema njemu osjećaš samo sažaljenje. A ja znam da ti je jednom spasio život.

— On me treba i ukoliko se udam za njega, bit ću mu dobra žena — odgovori ona.

III

Eliot Murray jašio je mračnim pašnjakom. Mjesec je provirio iza oblaka, a lagani vjetar donosio je miris šume i obližnje rijeke.

Razmišljao je o Kate i Danu.

U prvom sivilu novog dana Eliot ugleda mali ranč na padini. Polako je projahao pokraj korala koji su se već raspadali. U njima se kretalo samo nekoliko životinja. Tako je stigao i do puta koji je vodio u malo dvorište. Zaustavi se.

U sedam godina ništa se nije promijenilo. Samo su zgrade ostarjele i trebalo ih je hitno popraviti. Eliot promotri brvnaru koju su sagradili njegov otac, Dan i on. U njoj je proživio djetinjstvo.

Ugleda kuhinju i sjeti se slatkiša koje je majka često priređivala za njega. Zatvori oči i prisjeti se njene smrti.

Te zime u staji su imali skupocjenoga rasplodnog bika. Otac, Peter Murray, htio je uzgojiti kvalitetnije stado. Bik je bio i te kako dragocjen, pa ga zimi nisu držali na pašnjaku. Bio je i divlji.

I kada je jednoga jutra Eliotova majka otvorila stajska vrata, bik se otrgao s lanca i zaletio se na nju.

Eliot je to vidio.

Naglo otvori oči kako bi se otresao tog prizora. Tada se otvoriše i vrata na brvnari.

Dan Murray izade polako, još u donjem rublju. Mrzovoljno upita:

— Što želite, strance?

Tada prepozna mladeg brata, trgne se i umorno pokrene.

— Eliot? Vratio si se, zar ne? Izgledaš kao da si već dobio batine. Dok se ti pobrineš za konja, priredit ću doručak.

Promotri Eliota čudnim pogledom i vrati se u kuću. Eliot opazi da hrama desnom nogom, a učini mu se i mršavijim i pogrbljenijim nego nekad.

Polako sjaha, povede konja u mali koral pokraj staje i namaknu mu sijena.

Potom obide staju i pope se uz brdo do malog proplanka.

Tu su bili grobovi njegovih roditelja, sada obrasli korovom.

— Oče, opet sam se vratio kući. Oprosti što sam Dana sedam godina ostavio samog, ali morao sam postati dovoljno čvrstim zbog Donovanovih. A ti, majko, nikada nisi željela da se borimo. Ali to se mora u ovom kraju. Inače će nas Donovanovi uništiti. Postao sam revolveraš, ali sada ću se boriti bez ikakve plaće. Jednog dana Donovanovi će nas morati cijeliti. Imamo pravo na to! Za to ću se boriti! Neću dati da me potjeraju, a ukoliko jednog dana budem imao djece, želim da odrastu bez straha.

Još neko vrijeme nijemo ostade pokraj grobova, a onda pode prema kući.

Dan je upravo namještao stol. Pogleda ga i promrmlja:

— Da li si se namjerio na Donovanu? Napadaju svakog stranca koji, ništa ne sluteći, mirno jaši preko njihova pašnjaka.

— Ambros me lasom vukao po zemlji — mirno odvrati Eliot i vidje kako se Dan bolno trgnu i okrenu opsovavši nešto.

– Zbog čega si onda odjašio prije toliko godina? Zar zato da bi se odmah na povratku dao vući kroz blato? Pa, htio si se očelicititi!?

Dan je govorio promuklim glasom, okrećući leđa Eliotu.

Eliot polako sjede na svoje staro mjesto za stolom. Opipa ranjeno čelo i odgovori, promatrajući pogrbljena Danova leđa:

– Poslije toga u salunu sam se borio s Ambrosom. Tako sam ga isprebijao da će ga Big Jack jedva prepoznati. Kada sam otišao, Ambros je još ležao na tlu. Zacijelo su mu morali pomoći da se popne na konja.

Dan Murray se brzo okrene. U očima mu se na trenutak pojavi sjaj. Eliot ga je pažljivo promatrao. Dan je djelovao izmučeno i mrzovoljno. Nalikovao je na čovjeka koji već godinama pokušava zasaditi vrt usred pustinje i sada mu je dosta svega. Ali vijest da je Ambros izmlaćen očito ga je uzbudila.

– Uh – progovori promuklo. – Ukoliko si ga pobijedio, više ti neću predbacivati što si me ostavio ovdje. Uvijek sam želio da se pojavi čovjek koji je u stanju premlatiti Ambrosa. Dobro, ušao si ono što si naučio prije sedam godina. Ali što ćeš sada?

Osloni se na stol i nepovjerenljivo pogleda Eliota.

– Što se dogodilo s tvojom nogom? – upita Eliot.

– Kradljivci stoke – promrmlja Dan, a oči su mu i dalje tražile odgovor na postavljeno pitanje.

– Još mi pripada pola ranča – nastavi Eliot. – No ne vraćam se sam. Dovodim rasplodno stado i tri jahača.

Dan Murray uzdahne. Pažljivo je proučavao brata. Pred sobom je vidio čovjeka oštih i svijetlih očiju, skladnih crta lica i malo upalih obraza. No Eliotovi obrazi nisu odavali bolesti ili neuhranjenost, nego strogost. Bio je mršav i otporan.

Dan Murray više se nije čudio kako je taj čovjek uspio istući Ambrosa Donovana.

Kimne glavom.

– Sedam godina dugo je vrijeme – promrmlja i opet pride štednjaku. – Postao si tvrd čovjek, Eliote. Uspio si se razviti. Povremeno sam čuo priče o tvojim borbama. Ali sedam godina može i uništiti čovjeka, oduzeti mu hrabrost i samopouzdanje. Izdržao sam samo zbog toga jer sam se pokorio Donovanima.

Dan se okrene. U ruci je držao veliku tavu s jajima i pečenom slaninom. Promatrao je Eliota.

– Dakle, vraćaš se kući sa stadom i više ne misliš na uzmak. Još prije godinu dana i na pašnjacima sam imao pet stotina goveda, a pomagala su mi dvojica jahača. Jednog dana netko je pucao na mene. Jedan jahač je pobjegao, a drugi je bio u dosluhu s kradljivcima. Tog dana trebala me posjetiti Kate Milton i na sreću pronašla me na pašnjaku. U kolima me odvezla u Snakeborn. Ležao sam u hotelu, a doktor i Kate njegovali su me poput djeteta. Kradljivci stoke

mislili su da sam mrtav, jer su me pogodili s tri metka. Jedan hitac tako mi je ozlijedio koljeno da ću zauvijek ostati hrom. Kad sam se vratio na ranč, našao sam samo dvadeset goveda. Ta goveda i nekoliko konja sada su sav naš posjed. Ti, naravno, znaš da se ranč prostire do Kitovih brežuljaka i da...

— Mi koristimo državne pašnjake između Redman Cliffa i Skull Hilla. Zračna linija između stijene i brežuljaka granica je pašnjaka — prekine ga Eliot.

Dan umorno zatrese glavom.

— Državno zemljište može se koristiti samo kada se na njemu nalazi stoka. A mi više nemamo goveda. Donovanova stada sada pasu sve do Kitovih brežuljaka. Ti si jašio pokraj Donovanova stada, Eliot. Naš ranč ima dvije tisuće dolara duga. Mislim da je Big Jack već pokupovao obveznice i da će ih pokazati na dan dospjeća isplate. Tada će postati vlasnik našeg ranča.

— Polako, polako — mrmljao je Eliot. U pogledu mu se vidjelo sažaljenje. Tek sada shvaćao je kakve je neprilike morao proći njegov brat. — Odatle dolaze kradljivci stoke, Dan?

— Iz kanjona. Pošto su otjerali moje stado, više se nisu pojavili. To je stil Big Jacka. Tako je oduvijek uništavao susjede. Proteklih sedam godina stalno je proširivao pašnjake, pa je dopro do ruba kotline. Mi smo zadnji ranč i samo prirodna granica Kitovih brežuljaka malo ga je zadržala, pa

ga još nije prisvojio. Nećemo ga moći zaustaviti. Istina je da si ti postao velik borac, ali što može jedan usamljen vuk prema cijelom čoporu? Ja sam hrom i umoran. Ne mogu ti biti ni od kakve koristi. Borba je beznaдна. Čekam da Donovan donese obveznice. Morat će ipak dodati još koju tisuću dolara, jer vlasništvo uključuje i izvor rijeke koji je u našem području. S mojim udjelom otići ću u neki drugi kraj, gdje nema nikakvih Donovanova i gdje se i malom čovjeku pruža prilika.

Dan umornom kretnjom natoči šalicu kave i ispije je u jednom gutljaju. Eliot je bio ogorčen. Napuni tanjur jajima, slaninom i krumpirom i počne jesti. Poslije nekoliko minuta promrmlja žvačući:

Posljednje četiri godine bio sam plaćeni revolveraš. Ukrotio sam divlje gradove, dopremio čitava stada, do utovarnih stanica, trgovao gradilištima... U Laramieju sam kupio pet gradilišta za tisuću dolara, a poslije šest tjedana prodao sam ih za deset tisuća. Imam dosta novca, pa mogu podmiriti sve dugove. Mogu također isplatiti i tvoj dio ranča. Želim ostati ovdje i boriti se. U tome mi ne moraš pomagati. Dajem ti pet tisuća dolara i preuzimam dugove. Što se mene tiče, već sutra možeš napustiti ovaj kraj i s Kate Milton stvoriti dom negdje drugdje. Već si dosta učinio. Izdržao si sedam godina s Donovanovima. Sada sam ja na redu! Dokazat ću im da nismo leglo strašljivih kućica, kao što Ambros tvrdi!

Dan ustane, prošetajući prostori-
jom i zaustavi se uz prozor.

— Što ti znaš o vezi između
Kate i mene? Maloprije si re-
kao da bih s njom mogao napu-
stiti ovaj kraj. Jesi li već razgo-
varao...

— Da, razgovarao sam s Kate.
Ona mi je previla rane.

— I što si joj rekao?

— Poljubio sam je! Osim
toga, rekao sam joj da ona,
očito, tebe ne voli, da prema
tebi osjeća samo sažaljenje...

Eliot odgurnu tanjur. Gledao
je brata čvrstim pogledom.

Dan se okrene i stegne pes-
nice.

— Ti si je poljubio! Među
vama je zacijelo opet isti od-
nos kao i prije sedam godina!
O, ti nitkove! Sve te godine nisi
se brinuo ni za što! A sada se
vraćaš i želiš sve prisvojiti! O-
stavljam ti taj prokleti ranč!
Ne treba mi! Ali neću odjahati!
Ostat ću ovdje da vidim kako
ćeš i ti propasti! A Kate?
Možda me stvarno ne voli
onako kako treba za život u
braku. Zacijelo se ne želi udati
za revolveraša! Zna da sam iz-
gubio nadu samo zbog toga jer
je pojedinac nemoćan pred si-
lom Donovanovih! Bit će joj
draži razuman i pouzdan čov-
jek nego nekakav ludak. Ubrzo
ćeš biti pregažen. Tada ćeš
shvatiti da je sav tvoj ponos
bio čisto bezumlje. Ja ću ostati,
Eliote! Promatrat ću kako će te
Donovanovi slomiti. To će biti
dokaz da je moj stav bio isprav-
niji!

Eliot ga je začudeno proma-
trao. Natoči šalicu kave i
potvrdno kimne glavom:

— Dobro! Slažem se da ti je
bilo teže nego meni. Ti si izdr-
žao, a ja sam otišao i mogao
sam se razviti. Ti stalno osje-
ćaš pritisak Donovanovih. No
vidjet ćemo da li ću propasti!

Eliot ustane, otvori vrata spa-
vaće sobe i baci se na krevet
na kojem je i nekada ležao.

— Ne moraš me buditi, Dan.
U podne ću odjahati u susret
mom stadu.

IV

Eliot je jahao prilično dugo,
ali nije ugledao stoku.

Shvati da se zacijelo stoci
putem nešto dogodilo.

Stalno je potiskivao iz svije-
sti misao da su je možda na-
pali ljudi sa ranča SD.

Kada je sunce zalazilo, stigao
je do udoline. Ugledao je neko-
liko ustrijeljenih goveda, a ši-
rok trag vodio je prema jugoi-
stoku.

Pod jednim grmom ležala su
trojica ljudi. Jedan se poma-
kne, sjede i podigne ruku.

Bio je to Jimmy Barret. Lice
mu je bilo krvavo od udaraca
bičem, a odjeća sva u krpama.

— Eliote, striče Eliote — pro-
stenja, a u očima su mu se zrcal-
ile suze bijesa i bola. — Osta-
vio si nas same. Osim toga,
odkočili smo revolvere, kako si
htio! Napao nas je neki čovjek,
koji je rekao da se zove Am-
bros Donovan. S njim je bilo
mnoštvo jahača, koji su nas
mlatili bičevima i okrajcima
lasa. Poslije toga otjerali su
stado. Ako su ovo tvoji paš-
njaci, morao si nas upozoriti
da je to predvorje pakla!

Govorio je optužujućim gla-
som.

Eliot je neko vrijeme nepomično sjedio u sedlu. Pogleda Churlyja i Chapa, koji su i dalje nepomično ležali.

— Što im se dogodilo? — upita.

— Ukoliko ih odmah ne odvedemo liječniku, umrijet će — zajeca Jimmy.

Eliot se ogleda.

Konjima nije bilo ni traga. Nestala je i sva logorska oprema. Mrtva goveda bila su dokaz da su napadači nemilice pucali u životinje kako bi ih natjerali u bijeg. Trag je vodio prema k lancu Skull u kojem je bila duboka provalija. Eliot je shvatio da mu stoka sada leži na dnu provalije.

— Eto, to mi je donijela pobjeda nad Ambrosom — gorko pomisli. — Nadjačao sam ga, ali on je postao divlja životinja. Morat ću obračunati s njim!

— Eliote, čuješ li? Oni će umrijeti! Potrebna su nam kola!

— Da, idem po neka kola!

Eliot smjesta okrenu konja. Životinja je bila oznojena i pokrivena prašinom, na izmaku snage.

Uskoro stiže na cestu i poslije dviju milja susretne laki dvopreg kojim je upravljala neka djevojka. Prepriječi joj put i sjaši bez riječi. Pope se u kola i preuzme uzde iz ruku zaprepastene djevojke.

— Beate, zacijelo si već čula da sam se vratio. Potrebna su mi kola, bilo ti to pravo ili ne. Uskoro ćeš vidjeti nešto, što će te zacijelo ispuniti ponosom, jer je vezano uz ime tvoje obitelji. Donovan i mogu biti gordi zbog svojih podviga! Tvoja braća već će mi platiti za to!

Djevojka ga je htjela nešto upitati, ali Eliot žestoko potjera zapregu.

Uskoro se djevojka ipak snašla.

— To je prepad, Eliote! Nasilnički napad! To si grubo učinio!

— Kao i Big Jack i njegovi sinovi.

— Ti si se, znači, vratio da izazivaš Donovanove? — poviše ona oštro i gorko. Pri tom se morala čvrsto držati na sjedištu, jer je Eliot nemilosrdno tjerao zapregu. — Grub si čak i prema životinjama!

On je na trenutak zbunjeno pogleda. Zatim iz njega provali:

— Djevojko! Zar ti živiš na mjesecu? Dovoljno si odrasla da možeš donijeti i vlastiti sud o nekim stvarima. Ili si možda još ponosna na Donovanove i njihova dostignuća? Na način kako uništavaju susjede? Zar ja izazivam Donovanove? Ja samo ne dozvoljavam da mi oni određuju sudbinu. Tvoj otac je otimač, a tvoja braća nisu ništa drugo nego...

Ona ga oštro prekine:

— To mi je poznato! Budeš li ih izazivao, ubit će te. I što ćeš tada imati od svoje borbe.

Eliot je bio iznenađen i potpuno zbunjen.

Kratko je pogleda. Nalazili su se u oštroj okuci. Iako su imala dobre opruge, kola se zanesu i stisnu Beatu Donovan do Eliota. Na trenutak osjeti njeno gipko tijelo.

Prisjeti se da je Beata već prije sedam godina, kao trinaestogodišnjakinja, bila vrlo lijepa. Svjetloplava kosa uokviri-

vala je njeno preplanulo lice. Oči su joj bile tamne, a lice glatko, sjajno i ponosno. Dugačku kosu čvrsto je skupila na potiljku i povezala crnom trakom, pa joj je padala niz leđa poput konjskog repa.

Eliot je sve to zapazio u nekoliko kratkih pogleda.

Ljepša je od Kate, pomisli.

Okrene kola s ceste prema uvali i tek sada odgovori na Beatino pitanje:

— Beate, mislim da me neće ubiti! Kad tad morat će se pomiriti s tim da nemaju nikakva prava veća od ostalih stanovnika. Ali za ovo što su ovdje napravili Big Jack platit će mi visoku cijenu ili ću mu vratiti istom mjerom! Dobro otvori oči, Beate! To je djelo tvoje braće! A moje stado potjerali su preko ruba kanjona Skull. Dobro pogledaj. I više se nemoj čuditi posljedicama!

Govorio je gnjevno, a zatim zaustavi kola.

Jimmy Barret ustane teturajući. Njegova odjeća bila je natopljena krvlju. Začudeno se zagleda u djevojku i prostenja:

— Eliote! Striče Eliote, kako si mogao ovamo dovesti jednu ženu?

— Njeno prezime je Donovan i sestra je onih ljudi koji su vas napali. Neka vas dobro pogleda! — oštro ga prekinu Eliot.

Beate je sjedila kao skamenjena.

— Beate, ovi momci nisu ništa skrivili Donovanima, osim što su gonili moje stado. Tvoja braća napala su ih samo zato što je to moje stado i moji jahači! Kako vidiš, Beate, stvarno

su mi potrebna kola! Možeš odjahati kući na mom konju, a sutra ga dovedi u gradsku staju. Ondje ću ostaviti i tvoja kola. Brzo, sidi! Ovi ljudi tako su izubijani, da će umrijeti ako...

— Neću otići, pomoći ću ti — reče iznenada. Ubrzano je disala, a njeno lice posta čvrsto i odlučno.

Iskoči iz kola i požuri prema grmlju. Klekne pored Churlyja i Chapa.

Kada su Eliot i Jimmy prišli, ona ih pogleda. Tamne oči bile su joj pune suza.

— To si ti izazvao, Eliote!

— Naravno, naravno! Morao sam znati da su tvoja braća divljaci, koji će moje ljude na smrt isprebijati, jer drugačije ne znaju iskaliti bijes — progunda Eliot hladno i podrugljivo.

To ju je pogodilo. Eliot klekne i rukama obuhvati Churlyja. Beate nehotice zastenje kada je dobro pogledala ranjenog čovjeka.

— Nestani odavde, to nije za tebe! — progunda Eliot i odnese onesviještenog čovjeka prema kolima.

Churly je krvario iz mnogih rana. Jimmy dovede Eliotova konja.

— Uzmite konja i odjašite, gospodice Donovan — reče promuklim glasom i drhtavom rukom skрати stremen.

Beate je promatrala Eliota koji je pažljivo namještao Churlyja u kola. Bez riječi prode pored nje i prenese i Chapa.

— Odjašite! — uporno je zahitjevao Jimmy.

Konja je priveo do nekakva panja kako bi se Beate lakše popela u sedlo. Bio je preslab da joj pomogne.

– Da – tiho progovori djevojka. – Odjahat ću, ali samo do grada. Obavijestit ću liječnika da bude pripravan kada stignete.

Pope se na konja. Kada je posegla za uzdama, mladić joj reče:

– Vjerujte nam, ne smatramo vas odgovornim za djela vaše braće. Ali ni vaša pomoć neće ih spasiti od zaslužene kazne. Prije nego se ovo dogodilo, stric Eliot mli je zabranio nositi oružje. Sada ću ponovo opasati kolt. Od toga me neće odvratiti ni vaša ljepota ni vaša milost. Ubit ću vašu braću! Zovem se Jimmy Barret i pucam bolje od svog oca koji je bio slavan revolveraš. Opo-
menite vašu braću!

U tom trenu Eliot je prenosio Chapa. Zaustavi se, jer je čuo Jimmyjeve riječi.

– Jimmy, nećeš nositi nikakav revolver! Sjeti se što mi je tvoj otac rekao prije smrti!

– Sada ću zaboraviti očeve riječi. Bio sam bičevan! Nisam pas, kojeg netko može tući kako mu se prohtije! Striče Eliote, ukoliko mi zabraniš nositi revolver, otići ću od tebe!

Mladić je povicio glas i sav se tresao. Eliot uzdahnu. Okrenu se, položi Chapa na meko sjedište i ogorčeno pozove:

– Jimmy, popni se! O svemu ćemo razgovarati kasnije!

Beata je nepomično sjedila u sedlu i slušala razgovor. Naglo se trgnu i potjera konja.

Liječnik Ben Chase vješto im je povio rane, a Beata mu je pomagala.

Eliot se naslonio uz vrata trokrevetne hotelske sobe i promatrao ih. Ponekad bi čuo Chaseov glas:

– K vragu! Pa to moram zašiti! Taj bič udara poput sablje, to je samo za žilavu govedu kožu. Rana od metka zacijelo će zarasti prije od ostalih rana. Valjda je puklo i nekoliko rebara. Osim toga, preko njega prešla su i konjska kopita!

Liječnik je previjao Chapa. Na trenutak se uspravi i preko ramena pogleda Eliota.

– Ovi ljudi morat će ležati dva-tri tjedna. Brže će se oporaviti jedino mladić.

Eliot pogleda Jimmyja koji je nepomično ležao u krevetu. Izdržao je cijeli put i srušio se tek u sobi.

– Da li ovdje postoji šerif?
– upita Eliot.

Mali, sjedokosi liječnik pogleda ga preko ruba naočala, a onda se okrenu Beati koja je blagim pokretima prala Chapovo lice.

– Šerif je Ken Sandman – odgovori liječnik. – Želite li podnijeti prijavu, sinko?

– Imam dvije mogućnosti – glasno je razmišljao Eliot, gledajući Beatu koja se uspravila.

– Mogu zahtijevati od kolo-
voda ove razbojničke bande da mi pruže zadovoljštinu u dvo-
bojima revolverom. Na to imam pravo, jer su se prema ovim ljudima i mojoj stoci ponijeli na strašan način. Druga mogućnost je zakon! Ukoliko

mi zakon pruži zadovoljštinu, ne moram ubiti.

Beata pride i čvrsto pogleda Eliota.

— Moj otac pružit će ti zadovoljštinu. Big Jack je grub, ali neće štititi svoje sinove. Ovoga puta sasvim sigurno!

— To ćemo uskoro doznati — progunda Eliot i izide.

Kola i konj još su bili ispred hotela. Nekoliko znatizeljnika oprezno se zadržavalo u tami.

Bilo je već jedanaest sati. Eliot odveze kola do gradske staje ne obazirući se na radoznalce. Konj ga je slijedio.

U stajskom dvorištu neki čovjek upravo se penjao na konja. Na sedlu mu je bio pričvršćen zavežljaj, a na kožnom kaputu blistala mu je šerifska zvizda. Eliot je znao da je to Ken Sandman, nekadašnji mali rančer na rubu Donovanova stočnog carstva.

Eliot zaustavi konja i uspravi se.

— Ken, ne bi smio sada nigdje jašiti — prozbori mirno.

— Prije toga moraš napraviti zapisnik o mojoj prijavi!

— Ne sada, Eliot! Nikako sada! Upravo idem na dužu inspekciju. Javljeno mi je da se neki sumnjiv jahač...

— Da li te moram na silu skinuti s konja?

— E, to nećeš, k vragu!

Šerif prođe pored kola i uputi se prema otvorenim vratima.

Eliot iznenada skoči s kola. Zgrabi ga za pojas i ručni zglob i naglo povuče s konja. Ken Sandman tresne o zemlju, ali se brzo uspravi i posegne za oružjem. Eliot je već stajao iznad njega i udari ga po ruci:

— Grom i pakao! Zaključujem da si ti u stvari šerif Big Jacka! Pripadate mu i ti i tvoja zvijezda, baš kao što mu pripada gotovo sve u ovom kraju. Ali da znaš, Ken, preuzet ćeš moju tužbu, a u zapisnik ćeš unijeti i točan opis događaja i izjave svjedoka. Želim crno na bijelo vidjeti tko je počeo borbu i tko je odgovoran za ovaj pakleni nastavak. Ken, moram li te tjerati preko ceste do ureda? Naprijed, podi!

Sat kasnije šerifov zapisnik o Eliotovoj prijavi bio je gotov. Vidio je i ranjenike, a Jimmy i Chap bili su budni, pa su mogli potpisati zapisnik.

Beata je sjedila na rubu kreveta u kojem je ležao onesviješteni Churly i čula je sve.

Iznenada progovori:

— Ken, odjašite na ranč mog oca i ispričajte mu sve. Sigurna sam da neće pomaknuti prstom da zaštiti moju braću!

Šerif ju je zbunjeno promatrao.

Tada se javi Eliot:

— Tako je, Ken. Kreni odmah! Usput navrati do klanca Skull i pogledaj što se zbivalo tamo. Osim mnogih lubanja koje odavno tamo leže, tu je sada i moje stado. Reci Big Jacku da ću doći po njegove sinove ukoliko pravda i zakon ne budu zadovoljeni. To ću učiniti prije nego ovaj ranjeni mladić postane revolveraš i razbojnik!

Govoreći to, Eliot pokaže na krevet u kojem je Jimmy ponovo zaspao. Trenutak prije toga liječnik mu je dao prašak protiv bolova.

Šerif umorno krenu prema izlazu, ali se odjednom bijesno vrati.

— K vragu, ti se iznenada vraćaš u ovaj kraj i počinješ dijeliti zapovijedi! Zar se smatraš toliko moćnim kao i Big Jack? Šalješ me na ranč SD da ti pribavim zadovoljštinu! Da, nosim šerifsku zvijezdu, ali zašto i ti ne pođeš sa mnom? Zašto to ne kažeš u lice Big Jacku? Dođi sa mnom, ti revolverašu, koji si se vratio da vitlaš oružjem!

Gledao je u Eliota. U stvari, nadao se da će Eliot odustati od svog prijedloga.

No Eliot ljutito poviče:

— To je dobra ideja, Ken! Pođimo do Big Jacka! Siguran sam pod zaštitom tvoje zvijezde. Ukoliko pak njegovi ljudi sinovi počnu borbu, imat ću te kao svjedoka. Krenimo!

VI

Šutke su izjahali iz grada, a Eliot je u staji posudio odmorna konja. Šerif se nemirno vrtio u sedlu i tiho kleo.

Eliot iznenada reče:

— Ken, vidio si Jimmyja Barreta. Naziva me stricem, ali bio sam samo prijatelj njegova oca, ozloglašenog revolveraša Wesleyja Barreta. U početku Wesley mi je bio protivnik. Tada sam uvodio red u jednom divljem gradu. Uхватила me skupina razbojnika, prislonila me uza zid i netko mi je trebao pucati u leđa. Wesley Barret nije htio sudjelovati u ubojstvu. Pomogao mi je da se izvučem iz neprilike, ali je time na sebe navukao gnjev ostalih. Nahuš-

kali su ubojice protiv mene. Wesley i ja postali smo prijatelji. Pomogao mi je da ukrotim onaj grad, ali su ga smrtno ranili u posljednoj borbi. Zamolio me da se brinem o njegovu sinu i da ne dozvolim da Jimmy postane revolveraš. Obećao sam mu to. Krenuo sam po Jimmyja koji je tada radio na nekom ranču. Već prilikom našeg prvog susreta htio je ubiti nekog čovjeka koji je uvredljivo govorio o njegovu ocu. Odmah mi je bilo jasno da je Jimmy na najboljem putu da postane revolveraš. Poveo sam ga sa sobom, ali morao mi je obećati, u ime očeve uspomene, da nikada neće revolverom zarađivati kruh i da nikada neće sam izazivati borbu. Kasnije sam vidio kako gađa revolverom. Gonili smo stado goveda i dva puta napali su nas razbojnici, a jednom Indijanci na Red Riveru. Mladić je pusao dobro, sigurno i brzo. Ono što sam ja savladao dugotrajnom vježbom, u njega je bilo urođeno. Kad bi redovno vježbao, postao bi ravan Billu Hickocku i Billyju Kidu. Sada vidiš, Ken, što se može dogoditi ukoliko Ambros i Little Jack ne budu kažnjeni prema zakonu? Bičevali su Jimmyja i ostale. Churly i Chap možda bi i prešli preko toga, ali Jimmy zacijelo neće. Pobit će Big Jackove sinove! Zasad još poštuje zakon, ali ukoliko vidi da zakon ne djeluje, pobjeći će i postati razbojnik. A tek mu je šesnaest godina! Razumiješ li, Ken, zbog čega se sada obraćam zakonu? On bi sudjelovao u borbi čak i ukoliko ja sam

krenem protiv Jackovih sinova. Ako zakážeš, uništit ćeš Jimmyjevu budućnost! Volim ga, jer sam nekad i ja bio poput njega. Ponos mi nije dopustao da sagibam glavu pred Donovanima. Ambros je to vrlo brzo opazio pa me izazivao prilikom svakog susreta. Svaki put bi me dobro izudarao. Jučerašnjom borbom namjeravao sam izravnati sve račune s njim. Međutim, sada sve ovisi o Big Jacku i tebi, Ken!

— Prokletstvo, da bar nisam objesio ovu zvijezdu — gundao je šerif. — Najradije bih napustio ovu službu! Možda ću to na kraju i napraviti!

— Svi ste vi kukavice, svi koji ste morali živjeti u sjeni Donovanovih! Čuj, Ken! Da li je Sullivan Rainbow još Big Jackov zamjenik ili je ta dužnost već povjerena Ambrosu?

— Dok Big Jack vlada rančom, Sullivan Rainbow ostaje osoba njegova povjerenja — odgovori Ken Sandman. — Big Jack i Sullivan su poput braće. Ali kada Ambros preuzme ranč, potjerat će i Rainbowa i svog malog brata. Možda je baš zato, što još nije glavni, Ambros tako žestok. Pazi, Eliote, ne oslanjaj se na Sullivana Rainbowa! On je vjeran i spreman ti je čak pucati u leđa ukoliko to bude zahtijevao Big Jack. Big Jack ga sve više treba, jer nije više onaj stari div koji je mogao šakom srušiti konja! Vidjet ćeš i sam. Ipak, još vodi glavnu riječ. I to vrlo oštro!

— Dobro, što ćeš poduzeti, Ken?

— Nadam se da ćeš se sporazumjeti s Big Jackom. Inače ne bih jašio s tobom, nego bi napustio ove pašnjake. Ne bih želio nositi zvijezdu u trenutku kada ti počneš rat. A taj Jimmmy, no...

Šerif uzdahnu i zašuti. Vjerojatno je razmišljao o budućnosti Jimmyja Barreta. Poznavao je takve divlje mladiće. I Eliot Murray je šutio. Jahali su dalje i uskoro stigli do klanca Skull.

Podu do ruba ponora. Iako im je svijetlio samo mjesec, dobro se vidjelo kako se trag stada raspršio kao da je nestao u zraku. Okolo je ležalo nekoliko mrtvih goveda, a s vrha ponora odlomilo se nekoliko stijena.

Dolje, u klancu, zavijali su kojoti i vukovi.

— Žderu moja goveda — promuklim glasom reče Eliot — Ken, izmlatio sam Ambrosa, ali on nije kadar podnijeti poraz. Osvetio se na mojim ljudima i stadu. Dakle, Ken, kakvo je sada tvoje mišljenje o Donovanima?

Poslije svake riječi Eliotov glas postajao je sve hladniji i oštriji.

Šerif ponovo uzdahne:

— Da se bar nikad nisi vratio kući!

VII

Kada se, s prvim sunčevim zracima, raspršila magla, stigoše do ranča SD, na zara-vanku jednog brežuljka. Oko brežuljka nalazili su se mnogi koralji sa stajama, kolibama i radionicama.

Glavna zgrada ranča bila je sagrađena od teških i čvrstih trupaca, kao da je napravljena za sva vremena. Na zgradi su bile mnoge puškarnice, a oko nje velik trijem i dugačak balkon. Sve je bilo crno od dima.

Taj ranč odolio je mnogim hordama u doba rata protiv Siouxa. Desno od glavne zgrade bila je spavaonica za četrdesetak ljudi, a preko puta dugačka zgrada s blagovaonicom i kuhinjom. Na nju se nadovezivalo spremište.

To je bio ranč neokrunjenog kralja stoke, slika Big Jackove moći.

Ususret Eliotu i Sandamanu izide div kome je crvena kosa padala na široka pleća. U koralu se digla prašina, konji su njištali, a čule su se i kletve. Nekoliko jahača upravo je sedlalo konje pripremajući se za posao.

Crvenokosi div stajao je pod svodom ulaznih vrata ranča i mirno promatrao dolazak dvojice jahača.

Eliot i Ken zaustave konje.

— Zdravo, Sullivan — progovori šerif. — Želimo razgovarati s Big Jackom.

Nadglednik zaklima glavom i pogleda Eliota.

— Poznavao sam te kao prkosna i ponosna derana, Eliote, a sada vidim da si postao prokleta tvrd. Premlatio si Ambrosa, zar ne? Vjerovatno si sada još ponosniji i misliš da bi mogao postati još moćniji. Ali Amb je samo razbijao, a Little Jack samo maše revolverom. Ovdje vrijede samo dvojica, a to smo Big Jack i ja. Što želite?

Uopće se nije obazirao na šerifa, nego je i dalje svojim zučkastim očima ispitivao Eliota.

Eliot odgovori:

— Sullivan, što bi ti uradio da ti netko otme tri stotine goveda i natjera ih u ponor?

Sullivanove oči se stisnu, a uglato lice postane mu tvrdo poput stijene.

— Tri stotine goveda? S takvima bih obračunao i to revolverom. Ne bih se obraćao za pomoć ocu tih momaka. To ti nikako ne dolikuje, Eliote!

Sullivan se prezirno nasmije. Šerif je ispravno naslućivao. Sullivan Rainbow ne drži mnogo do gazdinih sinova. Oduvijek je bio vrlo grub, ali njegova privrženost starom rančeru nije nikada bila sporna.

Eliot se nagnu u sedlu:

— Sulivane, morao sam popustiti i pred nekim drugim činjenicama. Ovdje neću moći opstati ukoliko pravda i zakon ne budu na mojoj strani. Želim utvrditi što misli Big Jack o uništavanju moje stoke. Ubijati mogu i kasnije. Hoćeš li nas pustiti do Big Jacka?

— Zašto ne? Ali čuvajte se! Kod njega su Ambros i Little Jack. Mislim da je bolje da vas najavam. Tako će imati vremena zabraniti sinovima da vas izazivaju!

U Sullivanovim očima na trenutak bljesnu veselje. Brzo se okrenu i dugačkim koracima krene prema glavnoj zgradi.

Šerif sjaši pred kućom i uzdahnu:

— Da bar nisam došao s tobom! Nisam se trebao upuštati u ovu gužvu!

Eliot ga ljutito pogleda:

— Nosiš zvijezdu kojoj se čak i Big Jack mora pokoriti! Sto mu gromova, pa ti predstavljaš zakon! Uvijek misli na to, pa će se i tvoja pognuta leđa malo ispraviti!

Ken Sandman samo uzdahnu. Osloni se na konja i otare znoj s lica.

Sullivan Rainbow uskoro se opet pojavi na vratima. Obrazi mu čudno zaigraju, a oči su mu se kriješile.

— Udite! Big Jack želi razgovarati s vama. Zabranio je svojim sinovima svaku svađu. No prije svega želi vidjeti čovjeka koji je nadjačao Ambrosa.

Eliot smjesta krenu, a šerif ga je slijedio teška koraka. Iz predvorja stupiše u veliku prostoriju.

Široke stepenice, nasuprot vratima, vodile su na gornji kat. Pokraj njih bilo je ognjište, tako veliko da se na njemu moglo ispeći i vola. Sve je bilo golemo, naslonjači od bizonove kože, stolovi, medvjede prostirke i oružje. Veliki su bili i ormari, a svjetiljke su visjele na lancima pričvršćenim za strop. Indijansko oružje bilo je obješeno na zidovima.

Za stolom uz prozor sjedio je Big Jack i doručkovao purana, a na dohvat ruke bio mu je vrč s vinom.

Ambros i Little Jack stajali su desno i lijevo pokraj njega. Lice Little Jacka bilo je izobliženo od zlobe, a Ambrosovo natečeno, podliveno krvlju i puno modrica. Na njemu se nisu mogli pročitati nikakvi osjećaji. Samo su mu oči krvočno sijevale.

— Prokletstvo! Oče, dozvoli mi da se još jednom uhvatim u koštac s njim! — zareži Ambros. — Želio bih raskomadati tog klipana! Ne mogu podnijeti da mirno stojim i gledam ga!

— Budi malo tiši, sine — odvratila Big Jack žvačući. Otpivši dug gutljaj vina, upravi sive oči u Eliota.

I Eliot je promatrao tog čovjeka kojemu su mnogi podlegli. Na prvi pogled vidjelo se da je Big Jack ostario. Dugačka kosa potpuno mu je posijedila, kao i kozja bradica koja mu je uokvirivala snažne obraze. Udebljao se i djelovao podbuhlo.

Ali oči su mu još bile oštre i zapovjedničke, a jake obrve crne i poput debelih gusjenica. Imao je povijen, orlovski nos a lice mu je bilo unakaženo mnogim ožiljcima. To su bile posljedice borbe s medvjedom kojeg je ipak uspio ubiti kamenom gromadom.

Big Jack bio je snažan čovjek!

Odložio je vrč, obrisao usta i progovorio dubokim glasom:

— Dakle, mladiću, vidim da si postao čovjek! Pravi čovjek, poput Sulivana i mene. Otišao si odavde prije prilično godina da te Ambros ne bi uništio, a sada si se pojavio i nadjačao ga. To mi se sviđa, iako sam pomalo i ljut što je moj sin podlegao. Došao si, znači, da se boriš i protiv mene! Želiš li pobijediti i mene, glavu Donovanovih? No to ću odbiti. Ostario sam!

— Jack, ali ja sam tu! — oglasi se Sullivan Rainbow. — Rado bih pokazao Ambu kako se pobjeđuje u oštroj borbi.

Ambros se trgne i stupi naprijed.

— Do đavola — započne, ali ga Big Jack oštro prekine:

— Zaveži! Idemo redom. Kod mene svatko dode do svojih prava. Dakle, Eliote, tvoj otac se propio zato što sam ga uništio. Što sada želiš od mene? I zbog čega si doveo Kena Sandmana?

Nije pričekao Eliotov odgovor, nego upita šerifa:

— Zbog čega si ti ovdje?

Šerif je oklijevao. Oči su mu nemirno lutale od Ambrosa do Little Jacka.

Big Jack udari šakom po stolu, ali mu je glas bio smiren:

— Šerife, moram li te prvo baciti u hladnu vodu da se probudiš i odgovoriš na moje pitanje?

— Big Jack, ja sam na dužnosti — najednom provali iz Sandmana. Smogao je dovoljno snage da na tren pogleda Big Jacka. Tada nastavi brzo, kao da se svega želi što prije riješiti: — Tvoji sinovi izudarali su bičevima Eliotove momke gotovo do smrti. Izmrcvarili su dvojicu starih kauboja i jednog mladića. Onda su oteli Eliotovo stado i natjerali ga u ponor klanca Skull. Vukovi i kojoti sada žderu ostatke tih životinja. Big Jack, to je razbojnički napad! Eliot i njegovi pretučeni ljudi podnijeli su prijavu. Došao sam da te obavijestim o svemu. Zastupam zakon u ovom kraju, ali bez tvoje pomoći ne mogu ga provesti. Zato te pitam...

— Dosta! — zareži Big Jack Donovan i polako ustane.

Bio je za pola glave viši od Ambrosa.

Kada se okrenuo, Ambros i Little Jack počnu uzmicati.

— Da li ste vi to uradili? — upita ih i sagne glavu, stavivši dlan oko ušne školjke, kao da želi što bolje čuti odgovor.

Little Jack se cerio, iako se očito, tresao od straha.

— On je revolveraš. Vratio se da pobijedi Ambrosa, ali s tim neće biti zadovoljan. Zacijelo će htjeti ubiti i tebe, tata. Zato smo mislili da mu treba podrezati krila. Nismo ni pomišljali na to da će pozvati šerifa u pomoć! I njegov brat Dan opirao nam se dugo. Nismo mogli dozvoliti da dode s novim stadom na pašnjake!

Little Jack izgovorio je posljednje riječi gotovo vrišteći, a pri tom je uzmicao prema ognjištu. Činilo se da traži zaštitu, da se želi sakriti u dimnjak.

Na licu Big Jacka vidio se bijes.

Nije više obraćao pažnju na Little Jacka, nego pogleda Ambrosa.

— Amb, da li je istina da ste natjerali Eliotovo stado u ponor?

— Da, do đavola! A ja ću ga i ubiti, čim s njim završiš razgovor! — poviče divlje Ambros i izvuče kolt.

— Ostavi to! — promrmlja Big Jack i okrene se Eliotu. — Vrlo si lukav, mladiću. Čuo sam o tvojim borbama. Uvijek sam naslućivao da ćeš se vratiti i uhvatiti u koštac s nama. Stavljáš me pred težak izbor! Pogledaj, ovog tipa postavio sam za šerifa. Naravno, sada bih ga mogao najuriti. Ali vremena su se promijenila. Prošlo

je doba kada je čovjek poput mene mogao šakom i koltom stvoriti kraljevstvo. Ambros, koji će u budućnosti upravljati ovim rančem, nije mi dorastao. Uskoro će doći vrijeme kada se ranč neće moći zadržati silom, nego samo pomoću zakona. Zbog toga sam htio postupno vratiti zakonu značenje i moć. Dovoljno sam prigrabio, pa sada mogu prestati! Kada umrem, ovdje mora vladati red. To je najbolja zaštita. A sada stojim pred odlukom. Ako zaštitim svoje sinove, a vas najurim pogazit ću svoju odluku. Ukoliko, pak, sada budem prvi put u životu poštivao zakon, moji sinovi završit će u zatvoru! Možda ću takvim postupkom spasiti i sačuvati ovaj ogromni ranč. Od trenutka kada se Big Jack prikloni zakonu, poštivat će ga i ostali stanovnici. To nije loša zamisao. Čuj, Eliote, ti si sve to zacijelo znao! Lukav si gotovo kao ja!

– Zahtijevam naknadu za stoku i zadovoljštinu za jahače – kazao je čvrstim glasom Eliot.

Big Jack zamišljeno protrese glavom i tromo zakorači prostorijom, a onda se okrene Eliotu.

– Nagodit ćemo se. Nadoknadit ću vrijednost stada!

– Tri stotine dobrih rasplodnih goveda, deset dolara komad – odvrati Eliot. – Treba još uračunati i plaću goniča i izdatke za putovanje. Stotinu dana.

– Dobro, sve ću to platiti! Što još želiš, momče?

– Sudski postupak. Ispravnu sudsku raspravu! A tužba će

glasiti – razbojnički napad! Oružani prepad!

– Zar tako? I ti misliš da ću to dozvoliti?

– Vjerojatno nećete! Ali tada ni vi ne možete računati na zakonsku pomoć kad počnem rat protiv vas! Ubit ću ovu dvojicu nitkova prije nego to pokušaju moji ljudi. A zatim ću uništiti ovaj ranč. Vjerujte mi da sam sposoban za to!

– Tako? A kako to misliš izvesti?

– Veći dio pašnjaka državna je zemlja, ali samo djelomično dobra za uzgoj goveda. Međutim, ako se dobro navodni, mogu se sagraditi naseobine, farme! Pozvat ću doseljenike. Oni će mi pomoći da Kitove brežuljke zagravimo branom i zaustavimo rijeku. Iz jezera ćemo navodnjavati suhe pašnjake. Naravno, to će izazvati oštru borbu, ali doseljenici će dolaziti kao pčele na med. A zakon će biti na našoj strani! Ovaj ranč neće moći izdržati taj rat. Vi ste ostarjeli, Big Jack! A vaši sinovi će zacijelo podleći!

Eliot zašuti.

Big Jack zadovoljno ga je promatrao, a onda bijesno trgnu glavom.

– Oho! Eto što nastane od momka koji se privremeno ukloni našem utjecaju. Eliote, odmah sam shvatio da si vrlo lukav. Imam obveznice na vaš ranč. Pokupovao sam ih ovih sedam godina. Ali ti sada vjerojatno imaš novca?

– Da, ranč vam neću prepustiti!

– Uvijek sam ga želio zbog Kitovih brežuljaka, koji mogu

postati prirodna brana uko-
liko netko zaželi zatvoriti po-
tok. Uvijek sam znao da...

— Do đavola, moramo ga
ubiti i to odmah! Kasnije ćemo
udesiti Dana, pa će nam pro-
dati ranč! — divlje poviče Am-
bros.

Big Jack se smjesta okrenu.
Zglobovi mu zapucketaše.

— Zar novo razbojstvo? Ne,
Amb, tako sam mogao doći do
cilja još prije deset godina.
Svoje susjede uvijek sam uni-
štavao polako. Svi su napustili
zemlju! Svi osim Murrayevih.
Da se Eliot nije vratio, ne bih
imao više muke ni s njihovim
zemljištem. Stvorio sam ranč
vlastitom snagom. Ali kad um-
rem, moju snagu moći će zami-
jeniti samo zakon, jer vi, moji
sinovi, niste ni nalik na mene.
Moram, dakle, uvesti zakon
kako bih zaštitio ranč. Do da-
vola, baš sam u škripcu!

Mrko pogleda Ambrosa.

— Ti, prokleta budalo — za-
reži. — To što ste učinili Eliotu,
nastavili bi i dalje kako bi se
osvetili za svaki poraz. Ali to
mora prestati! Vrlo je tužno
kada starac uvidi da je nje-
gova ostavština u opasnosti.
Osim toga, razbojstvo nad sto-
kom pravi je bezobrazluk! Ali
ne mogu dozvoliti da mi sinovi
dospiju u zatvor. Ne bih želio
upotrebiti silu da spriječim
kažnjavanje. Radije povucite
tužbu!

Poslije kraće stanke doda:

— Još nešto, Eliot! Želio bih
otkupiti vaš ranč po dobroj ci-
jeni! Prvi put u životu, želim
nešto kupiti. Moram posjedo-
vati taj ranč, kako bih sprije-
čio da ovi pašnjaci postanu

plodna farmerska zemlja. Po-
novit ću još jedanput — nado-
knadit ću ti štetu i platiti do-
bru cijenu za ranč. Tada ćete
povući prijavu i napustiti ovaj
kraj. Dobivenim novcem moći
ćete negdje drugdje kupiti di-
van ranč. Naš sukob bio bi rije-
šen jednim udarcem. Što misliš
o tome, Eliot?

Nastao je tajac, a ovu tišinu
prekine šerif:

— Eliote, ja bih prihvatio!

A Sullivan Rainbow, stojeći
uz vrata, promrmlja:

— Tada više neće biti puca-
nja u kotlini Snakeborn. Vi,
Murrayevi, posljednji ste koji
su se održali.

— Baš tako! Ali, Eliot se vra-
tio kao revolveraš! S njim ne
treba pregovarati, nego ga uni-
štiti prije nego zapuca — pro-
muklo reče Ambros. — Neću
mu dozvoliti da odjaši. Ubit ću
ga!

Big Jack Donovan polako se
okrene, pristupi starijem sinu i
iznenada ga udari šakom po
zubima.

— Jesam li ti rekao da budeš
tih? — izusti mirno, ali strogo i
netrpeljivo.

Udarac je uzdrmao Am-
brosa.

Usne, još nezacijeljene od
borbe s Eliotom, ponovo mu
prokrvariše.

Uzmakne do zida, drhtavom
rukom obriše krv i prostenja:

— Udario si me! Udario si
me pred drugim ljudima! Jack
Donovane, to ćeš...

— O tome ćemo još porazgo-
varati, budalo — hladno ga pre-
kinu Big Jack. Drhtao je od div-
ljeg bijesa. — Vas dvojicu
stvarno bi trebalo poslati u zat-

vor, ali to ne želim zbog ovog ranča. Mi, Donovanovi, uvijek smo bili grubi, netrpeljivi i bezobzirni prema drugima. Svi Donovanovi bili su takvi! Ali nikada nismo napadali iz zasjede i prostački. A vas dvojica upravo ste takvi! O tome ćemo još porazgovarati! Čim završim s Eliotom Murrayem, vi ste na redu!

Okrenu se, pogleda Eliota i promrsi:

– Dakle?

Eliot zatrese glavom.

– Nećemo tako, Big Jack!

Opet želite vršiti pritisak, a znate da je to nepravедно. Vidio sam mnoge ljude koji su se slomili pod vašim pritiskom! Vidio sam kako ste isprebijali mog oca, jer je pokušao izvući nekoliko naših goveda koja su zalutala u vaše stado. A protjerali ste nas i sa slobodnih pašnjaka. Podnosili ste one kradljivce stoke koji su vaša stada ostavljali na miru i zadovoljavali se pljačkom vaših susjeda. Sve ove godine bili ste rančerotimač! Sada kada se mijenjaju vremena želite svoje ciljeve postići na drugačiji način. Ostarjeli ste, Big Jack! Vaši sinovi ne vrijede ništa! Ni vi ni Sullivan Rainbow nemate pravo zabraniti doseljenicima da dodu ovamo. Ovdje ima dovoljno životnog prostora za desetak osrednjih rančeva i stotinjak doseljeničkih obitelji! Jednoga dana ovaj ranč morat će ustupiti mjesto tim ljudima. Ova zemlja pripada narodu! Zbog toga vam nikada neću prepustiti ranč M! Ukoliko ga želite dobiti, morat ćete ga osvojiti borbom! Točno je i to da

sam postao revolveraš. Tukao sam se za novac. Ovdje ću se boriti za sve one nepoznate koji će se naseliti na slobodnoj zemlji. Te ljude nećete moći protjerati! Big Jack, nadoknadit ćete štetu i poštivati granice ranča M. Sve ostalo zasad ćemo prepustiti budućnosti. A što se tiče vaših sinova, zacijelo će uskoro opet izvesti neku neugodnost. Te divlje pse više ne možete držati na uzici. Ukoliko mi Amb i Jacky opet budu podmetali nogu, pucat ću u njih.

Eliot zašuti, i dalje netremice promatrajući Big Jacka.

Rančer uzdahnu i kimnu glavom.

– Razumijem te, momče! Sličan si mi. Možda ćeš jednog dana postati novi Big Jack, ali na drugačiji način. Cijenim te, Eliot! Šteta! Budući da sam postao moćan, bilo bi najbolje da me dalje štiti zakon. Ali to ne mogu provesti zbog sinova, a ni zbog tebe, jer te u tom slučaju ne bih smio napasti. Moram, dakle, još jednom nastupiti grubo. U redu, Eliot! Protjerat ću vas! I ne mislim ti nadoknaditi štetu. Obrati se guverneru! A ja ću platiti dobre odvjetnike da me zaštite. A prije nego izboriš svoje pravo, uništiti ću vas i protjerati. Sada možeš ići, Eliote. Imaš slobodan prolaz. Vidiš, u tome se razlikujem od svojih sinova. Oni bi te sada raskomadali. Podi! Sam si tako želio!

Mahnu kratko snažnom rukom.

Eliot progovori:

– Neću tražiti guvernerovu zaštitu, ali svaki napad vratit

ću s kamatama. A Kena Sandmana ostavite na miru! On je samo vjerovao u posljednji ostatak pristojnosti i pravde u vama. Podimo, Ken!

Eliot krenu prema vratima, a u tom trenutku Big Jack zovnu Kena Sandmana:

– Trebam te samo trenutak, Ken. Da te nešto upitam.

– Što?

– Primio si i zapisao prijavu. Činjenice su nepobitne. Što misliš sada poduzeti?

Šerifove oči nemirno su lutale licima Big Jackovih sinova.

Šerif uzdahnu.

– Ne mogu ništa poduzeti. Mi smo usamljen kraj. Bez tvoje pomoći, Big Jack, ne mogu ništa. To je loše za cijeli kraj. Ti, kao najmoćniji, odlučio si razmišljati samo o vlastitoj koristi. Vratit ću zvijezdu. Preslab sam da bih je s pravom mogao nositi. Jednom si me već uništio, Big Jack. Kada si mom malom stadu uskratio put do vode. Moja su goveda pocrkala od žeđi. Kasnije sam bio sretan što mogu raditi kod tebe, da mi obitelj ne gladije...

– Ali, Ken, tada si bolje živio nego na tom svom malom ranču.

– Naravno, nismo gladovali, ali nismo imali slobodu. Prisišlo si me da poklekнем. Postao sam i šerif samo zato što si to ti želio. Kada sam susreo Eliota Murraya, shvatio sam da negdje u dubini mog srca još postoji ostatak ponosa. Ovdje!

Ken Sandman strgne zvijezdu i baci je pred Jackove noge. Tada krenu prema iz-

lazu, ali ga sustigne Big Jackov glas:

– Vрати se, Ken! Prikači ponovo tu limenu stvarčicu! Postao si šerif, jer sam tako htio, a tu službu napustit ćeš kada ja zaželim! Još si mi potreban. Uradit ćeš ono što ti naredim! Hajde, pričvrsti zvijezdu! A kad stigneš u ured, uništiti ćeš Eliotovu prijavu. Jasno?

– Kršiš pravdu i zakon i to će te jednoga dana uništiti – tiho reče Ken Sandman i opet krene prema vratima.

Međutim, Big Jack ga sustigne, zgrabi jednom rukom za opasač, a drugom za vrat, podignu ga i baci na pod preko zvijezde.

– Podigni tu zvijezdu! – progovori mirnim glasom.

Šerif je klečao. Strese se, teško uzdahne, pa prihvati zvijezdu i pričvrsti je. Polako ustane.

– Kada te zatrebam, doći ćeš i uraditi ono što ti zapovijedim – promrmlja Big Jack.

Ken Sandman ništa ne odgovori i otetura prema vratima.

Eliot je već bio u sedlu. Šutio je. Promotri šerifa, a onda pogleda skupinu jahača okupljenih u koralu.

Iz kuće izide Sullivan Rainbow i doviknu Eliotu:

– Sve ćemo obaviti jednostavno, posve jednostavno! A kada budeš mrtav, tvoj brat predat će se istog trena!

– Da. Kada budem mrtav! – ozbiljno odvrati Eliot i potjera konja za šerifovim.

Rainbow se zagleda za njima, a zatim okrenu glavu i oslušne glasove iz kuće. U očima mu se

pojavi zadovoljan izraz. Big Jack je upravo vikao na svoje sinove.

VIII

Ken Sandman i Eliot jahali su nekoliko milja bez riječi.

Napokon šerif protisnu:

– Big Jack će sve poduzeti da te uništi, ali će pri tom nastojati da ne bude izravno umiješan. Mene neće dirati, jer sam u njegovim očima potpuno nevažan. Tu sam jedino da primam i izvršavam njegova naređenja. Bacio sam mu šerifsku zvijezdu pred noge, a on me prisilio da je ponovo prikacim. Uplašio sam se i poslušao! Eto, to je Big Jack Donovan! No nešto ću ti reći, Eliote. Ukoliko izdržiš prve borbe i budeš li imao snage da mu uzvратиш udarce, uskoro ćeš steći mnogo prijatelja. Cijeli kraj prigiba glavu pred Big Jackom. Ali kada dobije ravnopravna protivnika, svi će biti uz tebe. Otjerao je i podjarmio previše ljudi! Svi samo čekaju da Big Jack umre. Vidjet ćeš kako će onda raskomadati Donovanov ranč. Big Jack to zna. Zbog toga i želi postupno uvesti red i zakon u ovaj kraj. Međutim, vidio si i sam kako odgovara kada...

– Znam – prekinu ga Eliot.
– Moram nešto smisliti. Gdje bih mogao kupiti neko malo stado? Ne moraju biti vrijedna goveda.

– Goveda? Zar želiš i njih izgubiti?

– To prepusti meni, Ken.

– Naravno! Dakle, odjaši preko zapadnog prijevoja u

ravnicu. Tamo ima nekoliko malih rančera. Odron je zasuo korito, pa je rijeka presušila. U njih možeš kupiti nekoliko životinja koje možda još sličegovedima. Nadajmo se da će izdržati put preko prijevoja. Platit ćeš tri dolara grlo.

– Mislim da ću ih dovesti, Ken.

* * *

Došavši u grad Eliot naruči obilan ručak u restoranu i unajmi sobu u hotelu. Odmah čvrsto zaspi, ali ga uskoro probudi kucanje na vratima i glas Jimmyja Berreta:

– Otvori, Eliote! Churly je umro!

Eliot skoči i otvori Jimmyju. Mladić je imao nove hlače, plavu košulju i opasač s koltom.

– To sam kupio na kredit, na tvoje ime – reče, jer je opazio Eliotov značajan pogled. – Vjerujem da ćeš to platiti, jer je u tebe moja plaća goniča stoke. Je li to u redu?

– Da – potvrdi Eliot, sjede na krevet i ispruži ruku:

– Pokaži mi taj kolt! Mladić je oklijevao:

– Hoćeš li mi ga vratiti?

– Ako mi obećaš da ćeš ga koristiti samo u samoobrani.

– To ti ne mogu obećati, jer namjeravam potamaniti gadove koji su ubili Churlyja. Izdahnuo je prije dva sata. Liječnik kaže da mu je otkazalo srce. Bio je isuviše iscrpljen gonjenjem stada, pa nije mogao izdržati batine. Churly je bio stari kauboj i vrlo sam ga volio. Nikad neću zaboraviti njegove maštovite priče.

Eliot ga pozove:

– Sjedi do mene, Jimmy, i pokaži mi kolt. To je neko staro oružje, zar ne?

Mladić polako sjede i pruži mu pištolj. Eliot ga pogleda i prepozna oružje Jimmyjeva oca.

Obrati se Jimmyju:

– Taj pištolj jednom je tvoj otac morao ostaviti u salunu, jer nije imao novaca da plati viski. A ti sada želiš ubijati njime. To ti neću dopustiti! Ukoliko pobiješ Donovanove sinove, to bi bila jeftina osveta. Vjerojatno bi i ti stradao, jer Little Jack dobro rukuje oružjem. Ne, Jimmy! Naša borba mora poći drugim pravcem. Moramo iskorijeniti vlast Big Jacka. Tada će ovdje doći zakon, pa ona dvojica divljaka neće više moći nekažnjeno ubijati i pljačkati. Moramo razbiti ranč Donovanovih. Tada će prestati i njihova moć. Sada ću ti reći kako ćemo početi. Za dva sata odjašit ćemo do Blue Rivera i tamo kupiti malo stado goveda. A onda...

IX

Eliot i Jimmy dva dana nisu silazili s konja. Prešli su prijevoj i spustili se u prostranu, suhu i suncem sprženu ravninu.

U isušenu koritu Blue Rivera ugledaše nekoliko goveda koja su gurala gubice u kaljužu i ote im se uzdah.

Prošlo je nekoliko minuta, a onda Jimmy promrmlja:

– Još nisam vidio takvih goveda. Možda uopće i nisu goveda, nego koze. Pa to su sami kosturi, presvučeni kožom!

Eliote, zar ih stvarno misliš kupiti? Krepat će prije nego stignemo do prijevoja. Ta jadna stvorenja...

– Polako, Jimmy, te jadne životinje žilavije su nego što misliš. No ovdje bi zacijelo uginule, jer nema nikakvih izgleda da padne kiša. Naravno, putem će mnoga propasti, ali goveda koja prevedemo preko prijevoja ostat će živa i za nekoliko tjedana opet će biti u dobru stanju. Osim toga, ovdje ću ih dobiti za samo tri dolara komad...

U tom trenu Eliot ugleda jahača koji im je jahao ususret preko blage uzvisine.

Bio je to neki mali, odrpan čovjek na iscrpljenu konju.

Pričekaju ga, a kada se približio, opaze mu na licu bespomoćan bijes zbog nesreće protiv koje se nije mogao boriti.

– Nemojte se diviti tim životinjama – progovori čovjek. – Kada bih imao nekoliko metaka, ubio bih ih prije nego uginu. Zbog velikog odrona zemlje rijeka je presušila. Ravnica će se uskoro pretvoriti u pustinju. Pokušali smo iskopati bunare, ali voda je previše duboko. Samo u Cottonovu bunaru ima nešto vode, ali to je za nas, ljude!

Čovjek zašuti.

Eliot kimnu potvrdno. Izvuče kesu s duhanom, smota cigaretu, a zatim dobaci kesu ogorčenom rančeru koji je lakomo zgrabi. Prema načinu kako je počeo pušiti, Eliotu postane jasno u kakvoj bijedi žive ti ljudi.

– Imate li susjeda? – upita Eliot.

Čovjek potvrdi.

— Lee Cotton skapava od gladi istočno, a Lamp Powder zapadno od mene. Ostali su se već odselili. Svu nadu uložili smo u kopanje bunara, a sada smo otkrili da smo ostali na prosjačkom štapu.

— Imate li još mnogo goveda?

— Ime mi je Buck Haynes, a odande upravo dolaze moji sinovi Tim i Bob. Što se goveda tiče, imam ih još stotinu i pedeset. No svakim danom sve ih je manje. Kada bi kiša...

Zašuti, ogorčeno opsuje i nastavi:

— Lee Cotton ima još pedeset, a Lamp Powder sedamdesetak polumrtvih krava. Zbog čega to pitate?

— Ja sam Eliot Murray — promrmlja Eliot i pogleda u pravcu iz kojeg su upravo stizala dvojica jahača. Bila su to dva mladića mnogo viša od oca, ali jednako tako loše odjeveni. Jahali su na slabim konjima bez sedla. Eliot i njima dobaci kesu s duhanom, a onda se opet okrenu Bucku Haynesu koji ga je pažljivo promatrao.

— Želim kupiti goveda — reče. — Želim kupiti sva goveda koja se ovdje mogu naći. Plaćam tri dolara komad, ali mi morate pomoći da ih otjeramo preko prijevoja.

Mali čovjek začuđeno ga pogleda:

— Nije li to neka neslana šala? Vidi se da se razumijete u goveda, a na ovim životinjama ostala je još samo koža, i to prokleta loša koža! Što namjeravate?

Upitno je gledao Eliota, ali tada mu nešto bljesnu u očima.

— Čekajte! — progovori brzo.

— Niste li rekli da se zovete Eliot Murray? U Snakeborn Valleyju neki Dan Murray ima mali ranč na rubu carstva Donovanovih.

Eliot potvrdi.

— To je moj brat. Naš pašnjak potpuno je pust i htio bih ga popuniti. No kako će Donovanovi momci nastojati poubijati moju stoku, nisu mi potrebna prava rasplodna grla, nego baš ovakva. Možda koje ipak ostane živo...

— Hej — poviče Buck Haynes. — Dakle, vi tjerate goveda na pašnjake, a već unaprijed znate da će biti uništena. Zbog čega se onda uopće trudite?

— Zato što želim odgovoriti na napad koji će uslijediti — odrešito reče Eliot. — S one strane prevoja nalazi se prostrana zemlja. Slobodni državni pašnjaci! Ima dovoljno prostora za nekoliko rančeva i stotinu doseljenika, a Donovanovi svojataju to golemo područje...

— Znam, moćni su. Protjerali su sve susjede. Čuli smo o tome. Da nema tih Donovanova, odavno bismo potjerali naša stada preko prijevoja i sagrađili nove kuće u Snakeborn Valleyju.

Buck Haynes zastane i poliže suhe usne. Pogled mu je klizio po Eliotu i zaustavi se na njegovu koltu.

— Vi ste, dakle, Eliot Murray. I o vama sam već čuo. Želite se boriti, zar ne? Vjerojatno imate mnogo ljudi.

– Nemam ljudi, ali borit ću se. Vama je problem isušena rijeka, a nama Donovan. Hoćete li mi prodati goveda?

– Prodao bih ih i za pola dolara komad. No upravo ste spomenuli borbu kao sredstvo da čovjek izbori vlastito mjesto pod suncem. Imate li neki osobni spor s Donovanima?

– Uništili su sve susjede. Želim im dokazati da moraju poštivati zakon. I drugi ljudi imaju pravo na zemlju.

Buck Haynes je zadivljeno promatrao Eliota. Tada okrenu glavu i pogleda sinove.

– Skupite naša goveda – naredi im. – Odjašit ću Leeju Cottonu i Lampu Powderu da ih obavijestim.

Ponovo se obrati Eliotu.

– Skupit ćemo jedva tri stotine goveda, a prodat ćemo vam polovicu, jer nam je potreban novac. Ostatak ćemo sami dotjerati u Snakeborn Valley na slobodne pašnjake. Shvatio sam da se moramo boriti kako ne bismo propali. Dok mi skapavamo od gladi, s druge strane prijevoja jedna obitelj bezobzirno prisvaja golemo zemljište na koje svi imamo pravo. Ukoliko borbom mogu išta postići, pokušat ću. Radije nego da ovdje propadnem. Mislim da tako misle i Lee Cotton i Lamp Powder. Prema propisima zatražit ćemo da se upišemo kao korisnici dijela zemljišta. Eliote, upravo ste mi pokazali put kojim moramo poći da spriječimo propast. Do davora i Donovan! Ovdje gubimo bitku protiv surove prirode, ali i Donovan su samo ljudi koji će jednoga dana morati po-

štivati zakon. Sutra ćemo potjerati stada prema prijevoju.

Rančer okrenu konja.

Eliot promotri dvojicu mladića. Bili su prilično snažni i izdržali su sve nedaće uz svog oca.

– Živi li ovdje i vaša majka?

– upita ih.

– Ne – odgovori stariji, Tom. – Naša majka otišla je prije četiri godine. Nije izdržala u ovoj bijedi. Sada radi u Laramieju kao kuharica i često nam pošalje nešto novca. Da rijeka nije presušila, ove godine prodali bismo dio stada i opet stali na noge. Mislim da je otac dobro odlučio – moramo izboriti mjesto na pašnjacima s one strane prijevoja. Tada će se i majka možda vratiti. Napustila nas je jedino zbog neimaštine.

Eliot tiho uzdahnu. Razmišljao je o tome da bi mladići mogli i poginuti. No kada im je vidio sjaj u očima, shvatio je da ih nitko više ne može odvratiti od tog nauma.

Pogleda Jimmyja. On promuklo izusti:

– Svatko ima pravo boriti se za svoju stvar!

– Ne samo za svoju stvar – odvrati Eliot i doda:

– Dakle, počnimo! Ako odmah krenemo, ima nade da ćemo spasiti nekoliko životinja više.

X

Big Jack Donovan stigao je u grad i napisao pismo nekom čovjeku u Laramieju koji mu je često činio razne usluge. Uz naplatu, naravno.

Napisao je: »Potreban mi je revolveraš koji se može uhvatiti u koštac s Eliotom Murrayem. Najbolji bi bio neki momak koji ima neraščišćene odnose s njim. Čim ga pronađeš pošalji ga ovamo.«

Pismo nije bilo potpisano.

Zbog tog pisma prezirao je sam sebe. Ali otkad je upoznao Eliota Murrayja i razgovarao s njim, shvatio je da će taj mladić postati predvodnik svih pobunjenih, protjeranih i potlačenih u borbi protiv obitelji Donovan.

Prvi put u životu Big Jack je osjećao strah od protivnika. Znao je da je ostario i da Eliota ne bi mogao savladati u poštenom dvoboju.

— Eliot je borac koji ne traži nagradu i baš zbog toga je opasan. Bori se požrtvovnije od kupljena revolveraša. Nadam se da će mu Braun u Laramieju naći odgovarajućeg protivnika.

Zanesen tim mislima Big Jack je jahao pašnjakom. Bilo je podne. Dva sata kasnije stigao je do svog ranča i zamijenio konja. Usput mu je, naime, palo na um da bi bilo dobro da jednom slijedi svoje sinove.

Na Sulivana Rainbowa mogao se osloniti, ali ne i na sinove.

Uskoro odjaši prema istoku.

* * *

Nije žurio. Jahao je zadovoljno i ponosno, kao car svojim carstvom. Pažljivo je promatrao stada i pregledavao izvore. Ugledao je vuka i pojurio za njim po brežuljcima. U pravom trenutku usmrti ga jednim hicem.

Već se smračilo kad je ugledao svjetlo u brvnari na rubu kanjona.

Stotinjak metara pred sobom začu topot konja. Kad su se jahači približili kolibi, sve utihnu, vrata se otvoriše i Big Jack ugleda svoje sinove.

Do njega su dopirale samo pojedine, slabo razgovijetne riječi. Iz korala pokraj brvnare čulo se srkanje konja na pojilu.

Big Jack je još neko vrijeme nepomično sjedio u sedlu. Potom priveza životinju za granu. Lagano krene prema brvnari i prisloni uho na stražnju stijenku.

Brvnara je bila čvrsta kao i sve što je dao sagraditi Big Jack. Bila je napravljena poput tvrđave, jer je služila i za zaštitu od Indijanaca koji su se sve donedavno zalijetali na pašnjake.

Brvnara je sa svih strana imala puškarnice i nalazila se na samoj obali Snake Rivera.

Big Jack začu urlanje svog sina:

— Prokletstvo, za svako govedo obećali ste nam pet dolara udjela, a sada dajete četiri. Uostalom, i onako moramo privremeno prestati s tim poslom. Sullivan Rainbow otkrio je da nestaje stoka, pa nas je otac poslao ovamo da otkrijemo kradljivce. Dajte pare i gubite se!

Neki promukao i hladan glas oprezno mu odgovori:

— Amb, naš prekupac daje nam samo osam dolara za grla. Ako vam od toga dajemo četiri, znači da vam dobro plaćamo. Za preostala četiri dolara moramo dobro zasukati

rukave. Evo, ovdje su tri tisuće i devedeset i dva dolara. Ne damo ni pare više! U protivnom slučaju morate početi posao s nekim drugima. Ne bih htio biti u vašoj koži kada Big Jack dozna da ste nas vi, njegovi sinovi, uvukli u...

Čovjeka koji je govorio prekinuše hici. Začu se urlanje, vrata se naglo otvoriše i trojica ljudi istrčaše.

Iza njih pojavi se Little Jack. Pucao je iz oba kolta, ali odmah odskoči jer je bio izložen hicima protivnika, osvijetljen svjetiljkom u brvnari.

Kroz puškarnicu opali puška. Jedan bjegunac padne kao pokošen, ali preostala dvojica stigoše do korala i trenutak kasnije začu se topot njihovih konja.

U kući je odzvanjao Ambrosov ljutit glas:

— Trojicu smo sredili, a svaki u džepu ima prilično novca. Sakupimo, dakle, taj novac! Zatim moramo krenuti za onom dvojicom. Iz osвете bi mogli poslati pismo našem ocu. Krenimo, Jacky. Moramo požuriti!

Big Jack je sve čuo, i nastojao svladati iznenadnu mučninu i grčeve oko srca. Bezglasno je jecao. Jedva se pokrenuo i stupio na otvorena vrata brvnare. Ambros je upravo namjeravao izići, ali naglo ustuknu.

— Jacky! — zaurla muklo.

Little Jack je bio sagnut nad jednim tijelom pokraj štednjaka i trpao svežanj novčanica u džep. Naglo se okrenu i spazi oca.

Big Jack ude, zatvori vrata i mirnim pokretom navuče teški zasun. Na zidu su visjeli teški bičevi i lasa. Dohvati jedan bič i okrene se sinovima.

— A sada ću vas izbičevati, prokleti kopilani — progovori tiho, a oči su mu sijevale divljim bijesom.

Ambros počeo uzmicati prema suprotnom zidu, pazeći na to da stol uvijek bude između njega i oca.

Little Jack, međutim, odmah se mašio za kolt i uzviknuo kreštavim glasom:

— Mene nećeš batinati! Za tebe sam uvijek bio izrod! Što onda ako sam sudjelovao u krađi goveda? Time sam pribavio samo ono što sam kao tvoj sin već odavno trebao imati — pristojan džeparac. Nakaza poput mene prijateljstvo u salunu može kupiti samo novcem. Do đavola, nećeš me tući!

— Ni mene neće udariti! — prostenja Ambros i čvrsto se prihvatiti za rubove stola.

Ambros je bio ogroman, ali uz Big Jacka doimao se poput mlada medvjeda pokraj snažna grizlija.

Big Jack je šutke promatrao sinove. Bio je to najteži trenutak u njegovu životu. Raširenih nogu stajao je uz zaključana vrata. U desnici je držao bič, a drhtavom lijevom rukom hvatao se za srce.

Little Jack je vrištao:

— Imaš pedeset tisuća goveda! Tisuću životinja koje su iskoristili tvoji sinovi — kap je u moru.

Grozničavo je tražio izlaz. Oba nabijena kolta držao je u rukama, ali nije se usuđivao uperiti ih prema ocu.

Big Jack napokon progovori s naporom:

— Ne, neću vam prepustiti ranč. Brzo bi ga upropastili. Ranč će ostati Sullivanu. Samo pod njegovim vodstvom taj ranč ostat će velik.

Polaganim korakom krenu naprijed. Lijevom rukom stiskao je srce, tvrdo lice posivilo mu je. Brazde i bore na licu postajale su sve dublje, a brazgotine se zarumeniše.

— Ako me udariš, pucat ću! — vikao je Little Jack.

— Onda pucaj u svog oca! — zagrmi Big Jack i zavitla kožnim bičem. Pogodio ga je preko čela, nosa i brade.

Jacky ipak nije pucao. Ispustio je revolvere, pao na koljena i rukama zaštitio glavu i lice. Vrištao je bez prestanka.

Big Jack ispusti bič. Zatetura, u glas mu postane nesiguran.

— Ti štakore — hripao je. — Nema te nikakva smisla mlatiti.

Okrenu se Ambrosu.

— No s tobom sam se ponosio. Mislio sam da ćeš jednog dana postati drugi Big Jack. Razočarao si me. Tebe ću propisno izudarati!

Opet dohvati bič, nesigurno zakorači i zamahnu.

Ambros Donovan divlje zaviče. Pravodobno je povukao teški stol i tako se zaštitio.

Očekivao je nove udarce. Znao je da je Big Jack još snažan, iako su mu kretnje postale sporije.

Ali Big Jack više nije napadao.

Ambros je čuo samo Little Jackove jauke i očevo stenjanje. Ispusti stol i oprezno pogleda.

Big Jack je teturao, a bič mu je ispao iz ruke.

Veliki čovjek pade na koljena. Teško je hvatao zrak, a onda mu u kutovima usana izbije krv. Stropoštao se i prevrnuo na leđa. Tijelo mu se trzalo, a stenjanje je postajalo sve jače.

Ambros odgurnu stol, pride ocu i zagleda mu se u širom otvorene oči.

— Jacky! — poviče. — Jacky, on umire. Prestani cmizdriti, Jacky. Više nam ne može ništa. Pao je poput trula stabla. Od ovog trenu mi upravljamo rančem. Neće moći izmijeniti oporuku u Sullivanovu korist! Njegova vlast prelazi na nas. Dugo sam očekivao taj dan!

Kleknuo je pokraj oca, a Little Jack pride s druge strane. Gledali su ga poput strvinara.

Big Jack je još bio živ. Teško je disao, a oči su mu bile širom otvorene. S vremena na vrijeme zadrhtalo bi mu cijelo tijelo.

— Oče, umireš li ili da te prebacimo na ranč? — upita Ambros.

— Na ranč — prokrklja Big Jack, a krv mu poteče niz vrat.

Ambros potvrdi glavom. Uz bespomoćna oca djelovao je manje tvrd. Obrati se bratu:

— Izidi, Jacky! Iza kuće su stara kola. Upregni ih i napuni slamom. Prebacit ćemo ga na ranč!

Little Jack se usprotivi:

— Ali, ako Sullivan...

Ambros ga bijesno prekinu:

— Sullivana prepusti meni! Ako bude stvarao neprilike, otjerat ću ga do vraga! Ili ćeš ga

ti ubiti. Sto mu gromova, Jacky, pa ovo je naš otac. Sada, kad je bespomoćan i više nam ne može stajati na putu, njegovat ćemo ga dok ne umre.

Ali Ambrosov je glas bio hladan. U njemu nije bilo nimalo sinovske ljubavi.

Big Jack s naporom procijedi jednu riječ:

— Kopilad!

— On nas mrzi! — izusti Little Jack. Opipavao je krvavo lice. — No i ja mrzim njega. Sada sam još ružniji. Mrzim ga!

— Zaveži i pripremi kola! — zagrmi Ambros.

Little Jack ga zlobno pogleda i reče:

— Budi malo blaži prema meni, brate! Nemoj pogriješiti i početi izigravati drugog Big Jacka!

A onda ipak krenu polako prema vratima.

Ali kada ih je otvorio, dobi snažan udarac nogom u trbuh i urlajući odleti do ognjišta.

S revolverom u ruci ude Sullivan Rainbow.

— Vidio sam kad je Big Jack odjahao. Neopazice sam ga slijedio i sve čuo i vidio — zarezni prezirno.

Big Jack pomakne glavu. Izgledalo je kao da se malo oporavio.

— Sullivan — prostenje — ova dvojica, ove vucibatine, pravi su otrov za ranč. Oni... nisu... više... moji... sinovi. Protjeraj ih, Sullivan. Ti ćeš biti moj nasljednik. Sačuvat ćeš moje životno djelo, moj ranč. Ti si moga kova! Pošalji... ih... do... vraga...

Posljednje riječi prostenjao je teškom mukom, a zatim se onesvijesti.

Sullivan Rainbow pogleda Ambrosa. Little Jack je onesviješten ležao uz ognjište, ali Sullivan je promatrao samo Ambrosa.

— Čuo si, Amb! Dobit ću ranč! A vas dvojicu trebam otjerati. Eliot Murray te izmlatio, ali te još nije uništio. Za to ću se ja pobrinuti!

Prišao je bliže i spustio kolt.

U tom trenu Ambros se s divljim krikom baci prema njemu.

Sullivan brzo podignu nogu i zaustavi Ambrosa. Div ga pokušava dohvatiti za nogu, ali ga Sullivan udari revolverskom cijevi preko obraza. Zatim ispusti oružje, povuče Ambrosovu glavu nadolje i jednim trzajem podigne koljeno.

Bila je to nemilosrdna provala snage kojoj Ambros nije bio dorastao. Možda bi u dugotrajnijoj borbi uspio pobijediti, ali Sullivan je dobro znao da mu to ne smije dopustiti.

Ambros je bio isprebijan, ali se i dalje očajnički borio.

Uspio je nekoliko puta pogoditi protivnika i Sulivanu bi ponestalo daha.

Najednom se Ambros spotaknu o Jackove noge. Pao je u kut do štednjaka i srušio ga. Kada se uspravio, dočeka ga udarac stolicom. Sullivan se tada sagne, dohvati Ambrosa za noge i izvuče ga iz kuće. Vukao ga je prema pojilištu i bacio u vodu.

Kad se div osvijestio, izvukao ga je i teško dišući rekao:

— Amb, sada ćemo nastaviti! Ne smijem te ubiti! Ne smijem,

jer to ne bi želio Big Jack. Ali želim da me upoznaš! Bojat ćeš me se kao paklene vatre!

Ambros pokuša nešto reći. Nije se mogao držati na nogama. Sullivan ga položi preko pojila i nastavi nemilosrdno udarati.

Kada se Little Jack osvijestio, još je neko vrijeme ležao previjajući se na podu.

Uto začu Rainbowa kako teško dišući ulazi u kuću.

— Ustaj, Jacky — zadihano progovori. — Ustaj, prokleti štakore. Amb je vani, čvrsto privezan za konja. Nestani s njim! Ako se još jednom pojavite ovdje, natjerat ću sve momke s ranča na vas. Da je Big Jack već mrtav, predao bih vas šerifu. Zacijelo ne znate da je Churly Smith umro od vaših batina. Kad umre Big Jack i preuzmem ranč, lako mogu urediti da vas objese zbog toga. Jacky, razmisli o tome što vas ovdje čeka, ako se još jednom pojavite. Big Jack mi je rekao da vas najurim, a ja ću ga vrlo rado poslušati. Nestani, Jacky!

Little Jack je plakao, dok se teško dizao i teturao iz kolibe. Pri tom je morao proći pored oca, pa ga je krišom pogledao.

Sullivan Rainbow čekao je dok Little Jack nije odjahao s bratom. Ambros je ležao na konjskim ledima poput vreće.

Kad su stigli do okuke na ulazu u kanjon, Little Jack poviše kreštavim glasom:

— Rainbow, ubit ćemo te! Vratit ćemo se da ubijemo i tebe i Eliota Murraya. Ranč će ipak biti naš!

— Dočekat ću vas!

Sullivan Rainbow samouvjerenom promrmlja te riječi. Tada krene da Big Jacka otpremi na ranč. Big Jack ne smije umrijeti prije vremena. Još treba dati punomoć svom zamjeniku.

Rainbow je razmišljao:

— Postat ću rančer. Kladim se da će Beati pripasti samo mali dio, a možda neće htjeti prihvatiti ni to. Big Jack želi da se ranč i dalje održi. A ja sam čovjek koji će ga i održati!

* * *

Bilo je podne kada je Sullivan Rainbow otvorio vrata male radionice Kate Milton.

— Nudim samo žensku i dječju odjeću — reče Kate odbojno.

Rainbow se naceri i dotaknu obod šešira.

— Što je, Kate? Još si toliko ponosna? Jučer sam otjerao Jackyja. Neće ti više dosadivati. Čuo sam da je Beate napustila ranč i smjestila se kod tebe. Moram razgovarati s njom. Njenom ocu nije dobro.

Tek što je to izgovorio, pojavi se Beate. Imala je pragaću i bilo je očito da pomaže Kate prilikom šivanja.

— Što se dogodilo tati? — poviče.

— Bolestan je. Uhvatio je sinove u krađi goveda. Htio ih je izbatinati, ali toliko se uzrujao da je došlo do krvarenja i...

— Oh! — izusti Beate i približedi.

Drhtavom rukom skinu pragaću.

— Moja kola su u staji, a...

— Doveo sam ih do ugla ulice — promrsi Rainbow. Značajno je pogledao Beate. — Na ranč sam već poslao liječnika,

suca i bilježnika. Big Jack želi razbaštiniti sinove. Ja ću preuzeti upravu na ranču, a tebi djevojko neće biti loše dok budem tamo.

— Oh, Sullivan, čemu te riječi? Odrekla sam se tog ranča. Prekinula sam sa svima, jer proganjaju ostale. Sada idem ocu, jer mi je to dužnost. Iako mu mnogo toga ne odobravam, ipak osjećam neku vrstu ljubavi prema njemu. Moja braća su zla. Big Jack je bezobziran, ali Amb i Jacky su pokvareni. Moram biti uz oca.

Okrene se prema Kate Milton:

— Možda ću se uskoro vratiti. Sada moram požuriti!

XI

Sljedeće noći Big Jack je umro.

Prije toga razbaštiniio je sinove, a Sullivan Rainbow postao je novi rančer.

— Moj zamjenik neka doživotno zadrži ranč i upravlja njime. Sudjelovao je u mom životnom djelu i voli taj ranč. Uvijek će mu biti vjeran. Polovica mog imetka i polovica čiste dobiti pripada mojoj kćeri Beate. Kada Rainbow umre, ona može raspolagati rančem. Sinove razbaštinjujem. Pokvareni su i surađivali su s kradljivcima stoke. To je moja posljednja volja — stenjao je Big Jack dok je sunce zalazilo. Bilježnik je zapisao, a potpisali su sudac i nekoliko svjedoka.

Beate i Sullivan Rainbow stajali su uz samrtničku postelju, a liječnik je tiho izišao.

— On je tako želio — reče Rainbow. — Volio je taj ranč. Njime se proslavio, a ja želim nastaviti u tom smjeru. Što namjeravaš, Beate?

— Ranč je nastao pljačkom i otimanjem. Želim ublažiti nevolju u koju su time uvaljeni mnogi ljudi. Protjerane su mnoge obitelji, ali ja ću ih pronaći. Oca ćemo pokopati prekosutra na groblju u Snakebornu, pokraj moje majke.

Izgovorila je to čvrsto. No dok je išla prema svojoj sobi, nekoliko puta je posrnula.

Rainbow to nije vidio. Promatrao je zadnji put svog mrtvog gospodara, a onda ga je prekrrio plahtom.

— Jack — opraštao se tiho — čuvat ću tvoje nasljeđe. Možda time nanosim nepravdu drugim ljudima koji imaju pravo na ranč. Ali taj ranč je naše djelo. Bili smo razbojnici koji su se, možda, rodili stotinjak godina prekasno. Volim taj ranč isto onako kako ga je voljela tvoja mlada žena, pored koje ćeš ležati prekosutra. A ja ne trebam nikakvu nagradu.

* * *

Kada su ga pokapali, malo groblje bilo je prepuno ljudi. Nije bilo samo pokojnikovih sinova, što je začudilo mnoge prisutne.

Na nadgrobnom kamenu pisalo je:

Big Jack Donovan

1810 — 1860

Došao je u ovu zemlju sa sedam krava i kamenom usmrtio grizlija.

Bio je netrpeljiv i tvrd!

Ali bio je Big Jack Donovan!

Poslije pokopa ljudi su se raspršili. Sulivan je sa svojom četrdesetoricom jahača odjahao iz grada, a Beate je otišla s Kate Milton.

U salunima se raspravljalo o novonastaloj situaciji.

Svi su vidjeli momke s ranča SD koji su i do pogreb došli naoružani kako bi pokazali svoju snagu.

A Sulivana Rainbowa svi su dobro poznavali. Tu i tamo stvarale su se skupine koje su oprezno razgovarale. Ponekad bi se spomenulo i ime Eliota Murraya.

* * *

Kada su djevojke stigle do Katine kućice, dočekao ih je neki čovjek.

Bio je to Dan Murray. Skinuo je šešir.

— Izgubili ste oca, Beate — izusti.

Beatine oči bile su bistre i čvrste.

— Dan, ovaj kraj bi se preporodio da poslije njega nije ostao ni Sullivan Rainbow — reče odlučno. — Mislim da ne mogu iskreno žaliti za ocem!

Njene oči ipak se ispuniše suzama. Brzo krenu u kuću, a Kate i Dan ostadoše sami.

— Kate — započe on — sada je Big Jack mrtav, ali se još ništa nije promijenilo. Čini mi se da se Eliot neće vratiti. Mislim da ću opet krenuti u borbu protiv ranča SD. Najdulje sam izdržao i vjerujem da ću uskoro postati vođa pobunjenika.

— Da — odvrati hladno Kate. — Sada kada je Big Jack mrtav, okupit ćete se, no ubrzo će vas raspršiti Sullivan Rainbow. Njega može pobijediti

samo jedan čovjek: tvoj brat Eliot. A on će se vratiti. Neće okupljati pobunjenike, jer zna da će se oni posakrivati čim postane opasno. Tako je uvijek bilo i u Big Jackovo doba. Ovu zemlju može osloboditi samo onaj tko Rainbowa pobijedi u poštenom dvoboju. Nikako drugačije!

Kada je zašutila, Dan je ogorčeno pogleda.

— Prezireš me uspoređujući me s divnim Eliotom, zar ne?

— Još imaš moju riječ da ću ti biti žena, Daniele. Ti nisi oštar poput Eliota i izgledao bi smiješno da sada počneš izigravati junaka. Hrabar si i izdržljiv. Ne prezirem te! Tvoje prave kvalitete doći će do izražaja tek kada se oslobodi ova zemlja. Onda nam više neće biti potrebni borci, nego izdržljivi ljudi koji će moći kraj dovesti do procvata. Ne želim da moj muž bude borac. Željela bih jednog dana živjeti uz mirna i čestita čovjeka. Razlika između tebe i Eliota samo je u tome što ti nisi divlji. No srčan si. Zbog čega bih te onda prezirala? Jedino ne želim da predvodiš pobunjenike. Nisi stvoren za to!

Iznenada se podignu na prste i brzo ga poljubi. Zatim požuri u kuću.

Nije potpuno shvatio njene riječi. Zbunila ga je, ali bilo mu je drago da ga drži hrabrim.

— Nadam se da to zaista i jesam — promrmlja sam za sebe.

Neodređeno je slutio da će to morati i dokazati kada se vrati Eliot.

Vraćajući se kući Dan Murray pogledom je stalno tražio jahače s ranča SD. Znao je da je Sullivan napustio grad nepuni sat prije njega. Razmišljao je o novom gospodaru ranča.

Uskoro opazi raštrkano stado goveda, a na brežuljku dvojicu jahača.

Dan mirno nastavi put. Jahači ga nisu slijedili, ali je osjećao da ga prate pogledima. Pun tjeskobe razmišljao je o mogućnosti da Sullivan nešto poduzme protiv njega.

Bilo je kasno poslije podne kada se približio svom malom ranču. Na dvorištu ugleda nekoliko osedlanih konja.

Zaustavi se i promrmlja:

— To je Rainbow. Stvarno ne gubi vrijeme!

Nekoliko sekundi ostane nepomičan u sedlu. Oklijevao je. Znao je da ga na ranču očekuju neprilike. No nije se želio ni povući. Ipak je to njegov ranč!

U tom trenu Dan Murray osjeti se usamljenim. Zaželi da se pored njega sada nalazi neki pouzdan prijatelj ili brat. Znao je da će i šerif biti bespomoćan. A u gradu se pobunjenici još nisu ujedinili.

Sada je morao biti hrabar.

Neodlučno se okrenu u sedlu i pogled mu se opet zaustavi na onoj dvojici jahača. Pojavili su se iza brežuljka i doviknuli:

— Samo naprijed, Dan Murray! Sullivan Rainbow želi razgovarati s tobom!

Dan je sada znao što ga očekuje. Ukoliko bi počeo bježati, morao bi se boriti s tom dvoji-

com jahača, a Rainbow je za taj zadatak zacijelo odredio opasne revolveraše.

Dan Murray zaželi da posjede bratovu hrabrost.

Shvatio je da je Kate Milton rekla istinu. On nije oštar i nikada ne bi mogao voditi pobunjenike. Nije se mogao suprotstaviti opasnim Sullivanovim revolverašima.

Gorko uzdahnu i promrsi:

— Pa dobro, ukliještili ste me!

Kada je ujahao u dvorište, pred brvnarom ugleda trojicu ljudi, a na vratima zdepasta Sulivana Rainbowa.

Rainbow podigne ruku i mahne kažiprstom, poput učitelja koji doziva dječaka.

— Dodi ovamo, Dan. Moram razgovarati s tobom!

Dan ga je netremice promatrao.

— Mogao si sa mnom razgovarati i u Snakebornu, Sulivane. Ovo je moj ranč. Ne želim vas vidjeti ovdje. Možemo se susresti i sutra u Snakebornu i...

— Sidi s konja i dodi ovamo prije nego izgubim strpljenje — prekinu ga Rainbow razdraženim glasom.

Ljudi pored njega pokrenuše se, a začu se i topot konja jahača koji su mu prepriječili odstupnicu.

— Da ga zbacimo s konja? — upita jedan momak.

Dan je sjašio prije nego je Rainbow odgovorio. Odvede konja do pojila, pa se lagano uputi prema kući, Rainbow ga je oštro osmatrao.

— Pridi stolu i sjedni, Dan. Sve sam priredio. Moraš samo potpisati.

Dan se zaustavi pokraj stola. Pogled upravi u neki spis. Tinta i pero bili su na dohvat ruke. Trebao je samo otvoriti tintarnicu, umočiti pero i potpisati.

Bio je to kupoprodajni ugovor koji su Rainbow i bilježnik već bili potpisali. Bilježnikov potpis opet je dokazivao da je i on podložan utjecaju ranča SD.

Dan odlučno odmahne glavom i zagleda se u Sulivana Rainbowa.

— Ništa neću prodati, Sulivane. Ne možeš me prisiliti da potpišem. Možeš me ubiti ili raskomadati, ali potpis nećeš dobiti.

— Dan, hoću taj ranč, a ti mi se zacijelo nećeš moći oduprijeti. Vaš posjed omogućuje mi da nadzirem vodu u cijelom kraju. Vi, Murrayevi bili ste preslabi da iskoristite tu priliku. Ali sada se vratio Eliot. Uostalom, gdje je on? Posljednjih dana nisam imao vremena brinuti se i o njemu. Na kraju ću ga ipak uhvatiti. Gdje se krije?

— Ne znam! Jedino znam da sam opet sam kao i proteklih sedam godina. I da neću potpisati prodaju!

— Rekao sam ti da će ranč morati postati moj onoga dana kad u ovaj kraj stignu doseljenici. Kad ovaj izvor bude moj, spriječit ću navodnjavanje pašnjaka. Tada neću morati tjerati doseljenike nego će otići sami. Posjedovanje ovog ranča uštedjet će mi mnoge nevolje. Dan, ti, dakle, ne želiš tih četiri tisuće dolara? Želiš ostati doseljedan, zar ne? No vidjet ćemo!

Naglo ga zgrabi i tresne po obrazu.

Dan je odgovorio borbom, očajnički se pokušavajući oduprijeti. Unaprijed je znao da će izgubiti bitku, jer nije dorastao protivniku.

Nekoliko puta uspio je ostrim udarcima pogoditi Sulivana Rainbowa, ali novi rančer uzvraćao je udarce jakim šakama, punim ožiljaka od prošlih borbi.

Kad je Dan pao na tlo, podignu ga i grubo natjera u kut sobe. Lijevom rukom ga je pridržavao, a desnicom mlatio poput stroja.

Dan se osvijestio na dvorištu. Osjeti hladnu vodu koju mu je netko prolio preko lica.

Začu se glas Sulivana Rainbowa:

— I što sada, uporni Daniele? Želiš li još ili ti je već dosta? Imaš slobodan izbor, prijatelju!

Dan se malo uspravi. Tijelo ga je boljelo, osjećao je mučninu, a u glavi mu je bubnjalo.

S mukom ustane i drhtavom rukom obriše lice.

— Ubijte me, nitkovi! No to će biti sve što ćete postići. Nisam ni revolveraš ni razbijač! Zato ste me i mogli ponižavati toliko vremena. Ali nećete me slomiti.

Sullivan Rainbow zamišljeno ga je promatrao i kimao glomaznom glavom.

— Vidi, vidi! Otporniji si nego sam mislio. Moramo li te nagovarati još neko vrijeme? Naprijed, momci! Smekšajte ga!

Poziv je uputio svojim ljudima. Oni su odmah opkolili Dana i počeli ga tući. Dan je posrtao, a oni su ga divljačkim

udarcima dobacivali jedan drugome.

Pao je na koljena, muklo uzdahnuo i oslonio se na ruke.

— Kako se osjećaš? — upita Rainbow.

Dan Murray se opet teturajući uspravi.

— Hajde, ubijte me! — zasteje.

— Ne, to se neće dogoditi! — začu se neki odlučan glas.

Rainbow i njegovi momci trgli su se i naglo okrenuli.

Pokraj brvnare stajao je Eliot Murray, a u ruci je držao kolt.

S druge strane zaorio se još jedan glas:

— Bolje za vas da se ne mičete! Držim vas na nišanu!

Rainbow okrenu glavu. Prepoznao je neke među ljudima koji su se pridržavali, držeći u rukama spremno oružje.

Iza drugog kuta kuće pojavi se Jimmy Barret. Bio je blijed i ljutit.

Dan Murray otetura do pojila i baci se cijelim gornjim dijelom tijela u vodu kako bi se razbistrio.

Rainbow se okrenu Eliotu i reče nesigurnim glasom:

— Dakle, sada imaš više ljudi. Gdje si samo našao te otrcane skitnice? Eliote, pripazi na to koliko će ti biti vjerni!

Naglo se okrenuo.

— Hej, ljudi! Koliko vas plaća? Platit ću vam dvostruko ukoliko počnete raditi za mene. Što mislite o tome?

Ove ljude Rainbow je držao Eliotovim plaćenicima, ali to su bili sitni farmeri s Blue Rivera od kojih je Eliot kupio goveda.

Nije znao da ogorčeni rančeri nisu zbog novca pošli s Eliotom.

No ubrzo mu je to razjasnio Buck Haynes:

— Čovječe, mi to radimo bez nagrade. Nećemo raditi za vas, jer na ovim pašnjacima namjeravamo stvoriti nove domove. Došli smo s Murrayem, jer su pašnjaci preveliki za vas. A u toj vašoj svinjariji ionako ne bismo sudjelovali.

Sullivan Rainbow uzdahnu i opet se okrene Eliotu.

— Morao bi se nagoditi sa mnom, jer je Big Jack mrtav. Ambrosa i Jackyja sam otjerao i sada sam ja gazda. Nudim vam pristojnu pogodbu.

Eliot zaniječe glavom.

— Jimmy — obrati se mlađiću. — Oduzmi im oružje. Budi oprezan!

Sullivan Rainbow protrnu. Posegnu za koltom, ali ga Eliot preduhitri i metkom mu skinu šešir s glave.

— Sada mi vodimo predstavu — izusti Eliot mirno.

Kratko pogleda brata koji je još stajao pognut nad pojilom.

— Dan, što su htjeli od tebe?

— Da potpišem kupoprodajni ugovor. Ali to nikad ne bih uradio.

— Nikad ne bih povjerovao da si tako uporan — promrmlja Eliot i pažljivo pogleda Jimmyja koji je spretno oduzimao oružje ljudima ranča SD. Bili su poslušni i mirni. Kad je stigao do Rainbowa, ovaj opsuje.

— Treba već jednom naučiti pameti te napuhane veličine s ranča SD — nasmija se Eliot.

— Buck, natjeraaj tu petoricu nasilnika da skinu hlače i čizme, a tada mogu otići!

Buck Haynes zadovoljno istupi i reče:

– Pobrinut ćemo se za to. Pametno!

Ljudi ranča SD psovali su bijesno i ogorčeno, a Sullivan Rainbow poviče:

– E, to neću! Želim poštenu borbu s tobom, Eliote! Već bih ti pokazao da...

– Sullivan, čim odu tvoji ljudi, ispunit ću ti želju – prekinu ga Eliot oštro.

Sullivanovi ljudi još su oklijevali, ali Lamp Powder dohvati teški bič i zamahnu njime.

– Naprijed! Inače ćete proći još i gore!

Poslušali su. Neki su psovali, a jedan je zaplakao od nemoći i bijesa. Sva petorica bili su samo kupljeni razbijači koji nisu imali ponos čestitih muškaraca.

Uskoro su stajali u čarapama i donjem rublju.

– Sada možete krenuti – doda Buck Haynes podrugljivo.

– Ukoliko se budete željeli osvetiti, dočekat će vas sačma. Nismo revolveraši, ali znamo rukovati puškama. Big Jack je, dakle, mrtav? O njemu smo dosta čuli. Ali ako je taj ušljivac vaš novi gazda, tada imate slaba gospodara! Nestanite!

Još jednom pogledali su Rainbowa koji je izgledao kao da će se rasprsnuti od bijesa i stida zbog poraza, a onda podoše.

Eliot se okrenu Haynesovim sinovima:

– Odjašite malo za njim da vidite da li su pronašli pravi put.

Bob i Tom smjesta skočiše na konje, a Eliot odloži revolver na klupu.

– Sullivan, sada možeš prići – reče mirno.

Rainbow nasrnu poput bizona. Bio je toliko uzbuđen, da je sasvim izgubio moć hladnog razmišljanja i u takvom stanju nije bio sposoban pobijediti ni slabijeg protivnika od Eliota. Bio je potpuno zaslijepljen srdžbom.

Htio je iznenaditi Eliota već u prvom naletu, ali on izbjegnu njegove šake i baci mu se prema koljenima. Rainbow tresnu glavom o zid brvnare. Klupa se prevrnu, a Eliotov revolver padne na dohvat Sullivanove ruke.

Posegnu za oružjem, ali Eliot u trenu priskoči i odgurnu ga vrhom čizme.

Bila je to nemilosrdna borba bez ikakvih pravila.

Novi vlasnik ranča SD borio se protiv čovjeka koji se vratio da slomi njegovu moć kako bi ugnjetenima opet omogućio život dostojan čovjeka. Bio je to obračun i te kako značajan za budućnost Snakeborn Valleyja.

Rvanje su promatrali Buck Haynes, Lee Cotton, Lamp Powder i Jimmy, kao da su prikovani na zemlju. Još nikada nisu vidjeli tako divlju borbu. Dan Murray je sjeo na rub pojila. Zaboravio je na bol i samo želio da i sam bude kadar srediti Rainbowa poput Eliota.

Čulo se Sullivanovo urlanje, tupi odjeci teških udaraca i Eliotovo duboko disanje.

Rainbow napokon osta ležati licem prema zemlji, a Eliot ote-tura do pojila i uroni u hladnu vodu. Kad se uspravio, začu Danov glas:

– A što sada, brate? Što si time postigao?

Eliot obriše lice. Još je s mukom hvatao zrak. Boljelo ga je cijelo tijelo, a ručni zglobovi bili su mu krvavi.

Potopi ruke u vodu. Sjetio se da će uskoro opet morati spretno rukovati revolverom.

– U kuhinji imaš ulja, pa njime izmasiraj ruke, Eliote. Tamo je i ugovor koji sam trebao potpisati. Što sada?

– Čekat ćemo sljedeći napad – dahtao je Eliot. – Dotjerali smo u kanjon malo stado goveda. Ostavili smo ih tamo da se odmire. Krenuo sam naprijed, ali kada sam vidio da su ranč zauzeli ljudi Sulivana Rainbowa, vratio sam se po ostale. Gotovo smo zakasnili.

– Nikad ne bih prodao naš ranč – promrsi Dan.

Eliot se umorno pokrene.

– Ubili bi te i krivotvorili tvoj potpis. Sullivan Rainbow je lud i častohlepan. Htio bi postići više od Big Jacka. Htio bi dobiti ovaj ranč. Mislim da sam došao u ovaj kraj u pravo vrijeme.

– I ja tako mislim – odvрати Dan i posrćući pođe prema kući.

Eliot je iznenađeno gledao za njim.

Postepeno se oporavljao, ali bio mu je potreban odmor. Prije svega, trebao je liječiti izranjavane ruke.

Pogledao je Sulivana. Sunce je već zalazilo.

– Polijevajte ga vodom dok se ne osvijesti, a onda ga posjednite na konja. Dotjerajte i nekoliko goveda iz kanjona i rasporedite ih s one strane Ki-

tovih brežuljaka. Možete ih mirno pustiti među stoku ranča SD.

– U redu, gazda – ozbiljno odgovori Buck Haynes.

XII

Sullivanu nije bilo jasno kako je stigao do grada. Sjećao se samo da su ga polijevali vodom, a zatim posjeli na konja.

Znao je da je izudaran i s mukom se održavao u sedlu. Bezuvjetno mora liječniku. Čini se da mu je slomljena ruka.

Kada je stigao pred liječnikovu kuću, već je bila ponoć. Teškom mukom sišao je s konja. Osjećao je mučninu. Uzdahnu i tresnu onesviješten na zemlju.

Probudio se na liječnikovu kožnom ležaju i ugledao doktora Chasea i Beate Donovan. Upravo su mu previjali ruku.

Stenjao je od boli, ali i od stida, a usput je razmišljao o tome kako će nekoliko dana biti potpuno беспомоћан. Big Jack ne bi dozvolio da ga pobijedi Eliot Murray.

– Beate – zastenjao je. – Beate, naš ranč će biti napadnut s više strana ukoliko na njemu ne bude nikoga tko će izdavati prave zapovijedi. Tko me unio u kuću?

– Doveo sam dva čovjeka iz saluna, a pomagao mi je i šerif Ken Sandman – umiješa se Ben Chase i mirno nastavi previjanje.

Rainbow prokune.

– Sada cijeli grad zna da sam isprebijan – stenjao je. – To će biti znak za pobunu. U kakvom sam stanju, doktore?

– Ruka će zacijeliti, ali kasnije ćete samo s naporom moći držati šalicu i služiti se žlicom, Rainbow. Dva rebra su vam slomljena, a ostala su napukla. Sašio sam vam i ranu na čelu. Vjerojatno i sami osjećate da ste gadno izudarani.

– I te kako osjećam – mrmljao je Rainbow. – U želucu osjećam paklenu bol, a jetra me peku poput vatre. Beate, moraš poslati nekog jahača na ranč da dovede u grad moje ljude. Želim da uz mene budu Sidney Walker, Clay Bowbery, Tom Scott i Monty. Moram im objasniti što trebaju poduzeti ako nas napadnu!

– To je ranč razbojnika – odvratila hladno djevojka. – Sada je bez vode, pa će ljudi koje ste do sada tlačili, napokon doći do svojih prava. Neću ti pomoći, Sulivane. Mislim da treba uništiti moć ranča SD. Ono što od njega preostane, meni će biti dovoljno, a za tebe bi bilo bolje da odbaciš Big Jackov stil, inače ćeš uskoro biti mrtav, ili ćeš napustiti ovaj kraj poput skitnice.

Govorila je odlučnim glasom, ali on se na to nije previše obazirao. Misli su mu bile zaokupljene drugim stvarima.

– Doktore, kada ću opet smjeti na konja? – proštenja, a Chase mu pomogne da se pridigne.

Mišice su mu bile snažne, kosti jake, ali po cijelom tijelu vidjeli su mu se tragovi Eliotovih tvrdih šaka.

– Pobijedio me Eliot Murray. Prije toga premlatio je Ambrosa. Tko zna, možda mu ni Big Jack nije bio dorastao.

Eliot Murray je pravi borac. Doktore, kada ću opet moći na konja?

– Ukoliko želiš poslije nekoliko milja pasti iz sedla, možeš već danas. Ako si pametan, ostat ćeš nekoliko dana u krevetu i nećeš se micati. Da li te Eliot tako udesio samo rukama?

Rainbow promrmlja nešto nerazumljivo. Teško je disao. Uz Beatinu pomoć doktor mu je stavio čvrst zavoj oko rebra.

Kada je sve bilo gotovo, Rainbow zaspi od iscrpljenosti.

Ben Chase pogleda djevojku.

– Bit će zla ako Ken Sandman ne uspije brzo uspostaviti red. Pobunjenici će poput čopora vukova napasti ranč SD. A ukoliko i Rainbow ustane, za koji dan doći će do paklenske borbe. Volio bih znati gdje su vaša braća. Beate, zar ćete stvarno ostati skrštenih ruku?

– To je nemilosrdan ranč – reče ona. – Moja braća udarcima su usmrtili onog starog kauboja, a moj otac zaštitio ih je od zakona. Sullivan želi produžiti u očevu stilu. Bilo bi dobro kad bi ranč SD bio uništen. Ne mogu utjecati na događaje. Samo želim ispraviti nepravdu koju je ranč nanio drugim ljudima. Ne znam gdje su sada moja braća. Rainbow ih je otjerao prema očevu nalogu.

Liječnik dopuni gorko:

– Sve će ići svojim tokom, Beate. Hvala vam na pomoći. Pozvao sam vas, jer je Rainbow u neku ruku još gospodar ranča.

— On upravlja rančem, doktore, no možete me pozvati uvijek kada zatrebate pomoć. Laku noć!

* * *

Kad se Sullivan Rainbow probudio, liječnikovu sobu već je obasjavalo sunce. Prokune, jer ga je tijelo strahovito boljelo. Pomakne ruku u čvrstom i debelom zavoju i ponovo opsuje.

U tom trenutku u sobu ude doktor Chase, stane pored Rainbowa i tiho progovori:

— Samo psujte, Rainbow. No neka vam ne pada na pamet ustajati!

— Moram ustati! Ostanem li ovdje, doći će do gužve. Imam četrdeset jahača. Među njima ima zlih i divljih momaka kojima treba čvrsta ruka. Dodajte mi košulju, doktore, i pomognite mi da obučem čizme. Gdje je moj konj?

— U staji. No dobro. Kupit ću vam košulju. Moje vam neće biti dovoljno velike.

Doktor iziđe.

Sullivan Rainbow sjede na krevet. Držao se uspravno, jer su ga na to prisiljavali bol i zavoji.

Vrata se naglo otvoriše. U sobu ude visok i žilav čovjek. Imao je svijetle, hladne i oštre oči i svijetloplavu kosu. Na bokovima su mu visjela dva kolta, a izlizani dršci bili su mu na dohvat ruku. Bio je odjeven u crno. Samo su kosa, blistavi zubi i meci na pojasu bili u kontrastu s njegovom odjećom.

Polako zatvori vrata za sobom, nasloni se na zid i zagleda u Rainbowa:

— Rainbow, ja sam Joe Hardin ili, ako hoćete, Black Joe. Jučer sam stigao iz Laramieja, jer sam obaviješten da je Big Jacku potreban revolveraš koji se može suprotstaviti Eliotu Murrayju. Kada sam stigao, čuo sam da je Big Jack već mrtav, a da ste vi njegov zamjenik. Netko vas je gadno udesio! Čitav grad priča o tome da ćete nekoliko tjedana morati ostatu u krevetu. No to me ne zanima. Važno je to da li ste spremni platiti pet tisuća dolara da ubijem Eliota Murrayja. Doduše, imam i neke neracišćene račune s njim, ali ukoliko mi ne platite, vratit ću se u Laramie neobavljena posla.

— Dobit ćete tih pet tisuća dolara! — prekine ga Rainbow — ali tek kada ga ubijete! Kada Murray bude mrtav, lako ću se riješiti ostalih teškoća. Dobro, ubijte ga!

— U tom slučaju polovicu svote isplatite mi odmah kao predujam — promrmlja mirno Joe Hardin, a samo su mu oči zasvijetlile hladnim sjajem.

Rainbow se htjede usprotiviti tom zahtjevu, ali se suzdrža. O tom revolverašu čuo je već dosta priča. Znao je da Hardin uvijek izvršava svoje obaveze.

Rainbow potvrdi:

— U redu, Hardin. Čekam samo da mi donesu košulju, pa ću otići u banku. Pričekajte me u staji i dobit ćete predujam. No moram se osloniti na to da...

Joe Hardin ga prekinu:

— Zapodjenut ću borbu revolverima. Naravno, ostaje otvoreno pitanje da li ću ga pobije-

dit. Moguće je da je stvarno brz poput mene. U svakom slučaju, pokušat ću ga dokrajčiti.

— Sto mu gromova, pa za takav novac možete na njega pucati i iz zasjede, ako već niste sigurni da ga možete pobijediti drugačije — prosikta Rainbow.

Joe Hardin zatrese glavom.

— I ja imam svoj ponos. Prema protivnicima uvijek nastupam otvoreno. A s Murayjem moram izravnati i jedan stari račun. Dakle, pričekat ću vas u staji.

Pokaže dva reda blistavih zubi i nestane. Vrata se tiho zatvoriše za njim. Rainbow opet opipa zavoje i prokune. Čekao je liječnika. Čim mu je donio košulju, rančer se obukao i oteturao iz kuće poslije nekog vremena. Kad je izišao iz banke, korak mu je bio nešto sigurniji, ali je još teško dišao. U jednom trenutku upita se kako mu je Eliot samo šakama uspio slomiti rebra. Sada je žalio što je uopće išao na Murrayjev ranč.

Polako se približavao staji. Putem susretnu šerifa Kena Sandmana.

— Vremena se mijenjaju — reče Ken Sandman. — Netko te dobro isprebijao. Da li želiš podnijeti prijavu?

Sullivan Rainbow nije se zaustavljao nego samo prostenja u hodu:

— Ken, ukoliko sutra još budeš u gradu, moji će te lasom provući ulicom. Pokazat ću vam koliko nesmiljen može biti ranč SD. Čini se kao da naslućujete neku novu zoru? Ali kažem vam, dolazi snažna oluja!

Kad je stigao do ulaza u gradsku staju morao se zaustaviti da predahne. Potom povika čuvaru:

— Osedlaj mog konja i dovedi ga ovamo!

Oprezno sjede na neki sanduk i pričekaju. U kutu staje Joe Hardin je bio zabavljen svojim vrancem. Sada stupa pred Rainbowa koji ispod košulje izvadi svežanj novčanica.

— Hardin, ostatak vas čeka kad ga ubijete — promrsi Rainbow.

— Ukoliko ne pobijedim, neće mi biti potreban nikakav novac — nasmiješi se hladno revolveraš.

Rainbow pride konju i teškom mukom zajaši.

— Da su mi bar dali još tjedan vremena — pomisli ogorčeno.

Tada oprezno krenu. Išlo je bolje nego je očekivao. Uspio je dostojanstveno napustiti grad. Pred prodavaonicom je stajala skupina ljudi, a među njima bio je i šerif.

Rainbow bez pozdrava projaši mimo njih i prečacem krenu prema ranču SD.

Sedam milja dalje dočekalo ga je posljednje iznenađenje u životu.

Morao je prijeći rijeku, ali na sredini gaza konj se iznenada zaustavi i zagnjuri gubicu u vodu. I Rainbow je osjetio snažnu žeđ, ali se bojao sjahati.

Pokuša šeširom zahvatiti vodu, ali nije uspio.

Ponovo se uspravi stenjući, a desnom rukom držao se za prednji dio sedla. Pred očima mu se mračilo. Kada mu se

pogled razbistrio vidio je dvojicu jahača.

Jedan je bio Ambros Donovan na kojem su se još vidjeli tragovi Sulivanovih udaraca, ali sada se očito osjećao bolje od njega. Pored njega jahao je Little Jack:

— Nadam se da nisi zaboravio Sulivane, da sam ti rekao kako ćemo te ubiti!

— Da — uzdahnu Rainbow i pogleda braću. — Zacijelo ste već čuli što se dogodilo?

Obojica Donovana zaklimaše glavama.

— Vijest se brzo proširila — progunda Ambros. — Sinoć si pao s konja pred liječnikovim vratima. Doveo je ljude koji su te unijeli u kuću. Ti ljudi kasnije su pričali da te netko gadno isprebijao. Čuli smo to već nekoliko sati poslije događaja. Odjahali smo na ranč i preuzeli vlast nad momcima. A susreli smo i petoricu polugolih bijesnih momaka...

— Dobro! — prostenja Rainbow. — Jasno mi je da se stranica okrenula. Eliot Murray me uništio. Bio sam isključen nekoliko sati i izgubio igru. Znam jedino to da će Eliot Murray uskoro biti mrtav.

Natečenim očima promatrao je Donovane. Nije osjećao strah, nego samo žalost što se više ne može boriti za ranč. Sada je bio uvjeren da će se Big Jackovo djelo raspasti.

Duboko uzdahnu.

— Vi, nitkovi — reče — zacijelo ste puni divlje radosti, zar ne? Mislim da sam pogriješio što sam nahuškao revolveraša na Eliota Murrayja. U protivnom bi vas on dokrajčio. Ali

svaki čovjek sam plaća svoje greške. Dakle naprijed, počnite!

— Samo polako, Sulivane — smješkao se Little Jack. — Uputili smo se prema gradu kako bi te ubili u liječnikovoj kući. No ti si nam prijateljski došao u susret. Ako te odmah ubijemo, Beate će odlučivati o sudbini ranča, zar ne? Big Jack nas je razbaštiniio. Već ćemo se nagoditi s našom sestricom. U svakom slučaju, ljudi sada slušaju samo nas. Uskoro ćemo cijelom kraju pokazati da smo pravi Big Jackovi sinovi. Kaži nam još nešto o revolverašu kojeg si unajmio da ubije Eliota Murrayja.

— Idite k vragu! — Odgovori promuklo Rainbow, uvjeren da će ga braća uskoro ubiti. Nije im želio priuštiti da ga promatraju kako bespomoćno čeka.

Ljevicom je naglo izvukao kolt.

Little Jack progovori u čudu:

— Pa on izvlači revolver!

Little Jack se ni ne potruditi da izvuče oružje. Znao je da će u toj situaciji i Ambros biti dovoljno brz.

Div s tri metka obori Rainbowa s konja. Životinja pobjegne, a u vodi ostane teško Sulivanovo tijelo.

XIII

Ubrzo pošto je Rainbow napustio grad, na drugom ulazu u mjesto pojave se jahač i kola. Na konju je bio Eliot Murray, a kola je tjerao Jimmy Barret.

Došli su u grad po zalihe namirnica.

Stigli su do trgovine. Kada je Eliot sjahao, pride mu Ken Sandman, smijući se već izdaleka.

— Vremena se ipak mijenjaju — rekao je. — Upravo sam vidio kako je iz grada izjahao novi gazda ranča SD. Sav je isprebijan i zacijelo će imati mnogo muke da zapovijeda svojim momcima. A u grad se vraća sve više ljudi koje je Big Jack protjerao proteklih godina. Ako ponovo zaposjednu svoje domove, a ljudi s ranča SD pokušaju ih opet protjerati, bit ću na strani doseljenika. Oni još samo traže pravog vođu. Kako bi bilo, Eliote, da to budeš ti? Mogao bi to provesti s našom pomoći. Teror ranča SD možemo svladati uz pomoć zakona.

Zašuti i upitno pogleda Eliota. Ken Sandman se promijenio. Sada je znao da neće biti sam protiv goleme sile ranča SD.

Eliot ga je zamišljeno gledao.

— Ken — reče — za nekoliko dana ranč SD opet će nas napasti. Doveo sam nekoliko ljudi s Blue Rivera i oni su već iskolčili neka zemljišta na slobodnim pašnjacima. Dopremili smo i nešto goveda. Zbog toga će doći do borbe. Tko nam želi pomoći, dobrodošao je. Računamo i na tebe. Moramo napokon pokazati da veliki ranč ne može nikog otjerati ili uništiti. Tek tada će nastati mir.

Ken Sandman potvrdno kimne i dodaje:

— Ne vjerujem da će vas Suli van Rainbow tako brzo napasti. Doktor mi je rekao da je toliko isprebijan da bi putem

mogao pasti iz sedla. Rainbow neće više moći lako svladavati onu gomilu momaka na ranču. Moguće je da se ranč SD raspadne. Kad bih samo znao gdje su Ambros i Little Jack. Na očevu pogrebu nisu bili. Čuo sam da ih je Rainbow najurio po nalogu Big Jacka, jer su surađivali s kradljivcima stoke. Ako je stvarno tako, sinovi Big Jacka privući će na svoju stranu polovicu ljudi ranča SD i opet krasti goveda. Dakle, Eliote, izgleda da će ranč propasti. U međuvremenu Jimmy je iskočio iz kola i prišao im.

— Eliote — rekao je — tamo stoji čovjek koji te ne ispušta iz vida.

Eliot se polako okrenu i spazi Joea Hardina. Odmah ga je prepoznao.

Čak i iz tolike udaljenosti Hardinov pogled bio je oštar i blještav. Nemarno je podigao ruku i kažiprstom dotakao obod šešira. Tada izvuče oba kolta i zakorači na ulicu.

Eliot lagano uzdahnu.

— Prokletstvo — progovori Jimmy — pa taj se želi boriti s tobom, ako se ne varam?

Ken Sandman izusti:

— I meni tako izgleda. Čuj, Eliote, da ga uhapsim ako započne svađu?

— To je Black Joe Hardin — promrmlja gorko Eliot. — On ne dopušta da ga hapse.

Joe Hardin je stajao na sredini ulice. Doviknu hladnim glasom:

— Eliote, nešto mi duguješ. Ako želiš, možeš dopustiti šerifu i tom momku da sudjeluju u zabavi!

– Znaš da to neću uraditi –
odvrati mirno Eliot.

Još jednom duboko uzdahnu
i reče:

– Ken, Jimmy! Vas dvojica
ne miješajte se u ovo! Tom čov-
jeku obećao sam da ću mu uči-
niti tu uslugu u bilo koje vri-
jeme i na bilo kojem mjestu.
Osim toga, mislim da s njim
mogu i sam izaći na kraj!

I Eliot pode prema sredini
ulice.

Stajali su jedan nasuprot dru-
goga na dvadeset koraka uda-
ljenosti.

Događaj, naravno, nije mo-
gao ostati nezapažen. Na ulici
su se stvorile skupine pažljivih
promatrača, a iz saluna su
nagrnuli mnogi gosti. Vijest o
revolveraškom dvoboju pro-
strujala je gradom poput vjetro-
va. Otvarali su se prozori i vrata,
odzvanjali uzrujan ženski gla-
sovi.

Iznenada se sve umiri. Samo
su uz ogradu toptali i dahtali
konji, uznemireni iznenadnom
tišinom.

Joe Hardin polako podignu
desnu ruku i palcem odgurnu
šešir unatrag. Ponovo se
hladno nasmija, a njegov glas
dopre do Eliota:

– Prije dvije godine imao si
sreću, Eliote. Sada sam došao
da se borim s tobom i da te
dokrajčim.

Eliot potvrdi:

– Naravno – kazao je. –
Očekivao sam ovaj susret.

Dok je izgovarao te riječi i
čvrsto gledao u Hardinove oči,
u sjećanju su mu se ocrtavali
događaji otprije dvije godine u
Silver Cityju.

Tada je Eliot Murray bio še-
rif u tom divljem rudarskom
gradu kojim su ovladali saluni
i profesionalni kockari. Joe
Hardin je radio za kartaše, pa
se suprotstavio Murrayu kad
je protjerao iz grada jednoga
profesionalnog kockara.

Sukob Murraya i Hardina
visio je u zraku. Ljudi za koje
je Hardin radio željeli su od Sil-
ver Cityja stvoriti grad zabave
u kome bi bez muke mogli odu-
zimati novac rudarima.

Eliot je želio uvesti red i za-
kon. Zato je izbacio iz grada
kockara koji je ranio nekog
čovjeka, jer ga je optužio da
vara na kartama.

Suprotstavio mu se Joe Har-
din.

Izvukli su revolvere i Hardin
je bio nešto brži. Ali tada se
dogodilo čudo. Hardinov prvi
hitac je zatajio. Kolt mu je bio
ispravan, ali metak je imao
grešku.

Obračun se dogodio u salunu
i protivnici su bili udaljeni
samo dva metra. Eliot zbog
toga nije pucao, nego je Har-
dina udario drškom revolvera,
oduzeo mu oružje i pri tom mu
ozlijedio zglobove.

A sada je Joe Hardin opet
stajao pred njim. Došao se os-
vetiti, jer ga je Eliot tada bio
protjerao iz Silver Cityja.

– Joe, da li te netko pozvao
ili si došao po vlastitoj želji? –
upita Eliot protivnika.

– Oboje je točno – smješ-
kao se Joe Hardin. – Već te
dvije godine tražim. Želio bih
znati možeš li me pobijediti i
onda kad mi revolver ne zataji.
To me odavno zanima.

– Okani se toga, Hardine. Odjaši! Odrekni se revolve-
raške nagrade i osvete. Mogu
te pobijediti i...

– Nećeš uspjeti, Murray. Vi-
dio sam čovjeka kojeg si prem-
latio. Sad vidim da si tada ozli-
jedio šake. Njima nećeš moći
dovoljno brzo dohvatiti revol-
ver. Ubit ću te, Eliote Murray.

Revolveraš je sve pravilno
uočio. Iako je Eliot jučer masi-
rao ruke uljem i vrućom vo-
dom, ipak nisu bile gipke. A i
Rainbow mu je zadao dosta
udaraca. Istina je: danas nije
bio spreman za dvoboj. Vidio
je hladno svjetlucanje u Hardi-
novim očima, mržnju i želju da
se osveti.

– Koliko ti plaća ranč SD za
ovo, Hardine?

– Pet tisuća dolara. No na-
pravio bih to i bez nagrade.
Moram te ubiti kako bih opet
mogao mirno spavati.

Takvo izazivanje bilo je uobi-
čajena predigra se dvoboja.
Njime su pokušavalo uništiti
protivnikovo samopouzdanje i
sigurnost.

Obojica su naglo zašutjela,
gledajući jedan drugoga.

Gradom zavlada tišina koju
je prekinulo samo muklo laja-
nje nekog psa.

– Kada taj pas ponovo za-
laje, pucat ću! – reče Hardin.

Tek što je dovršio rečenicu,
odjeknu lavež.

Joe Hardin opali.

Bio je tako brz da su mu kret-
nje djelovale poput čarolije.

Eliot Murray bio je sporiji.
Vatru iz Hardinovih revolvera
ugledao je u trenutku kad je
podigao cijev svog kolta.

Iako mu je jedan Hardinov
metak zaparao rebra, a drugi
otkinuo komad uha, Eliot se
jedva trgnuo.

Pripremio se da primi po-
gotke. Raširenih nogu i pognut
prema naprijed i dalje je sta-
jao u dubokoj prašini. Tako je
dočekao metke.

Hardin je, poput svih revol-
veraša koji pucaju dvama re-
volverima, okinuo vrlo brzo.
No prije nego je uspio opaliti i
drugi put, pogodili su ga Elio-
tovi meci.

Metak ga je pogodio u prsa.
Hardin se okrenu oko svoje osi
i zatetura. Kada je opalio,
desni kolt bio je usmjeren
prema nebu, a lijevi prema tlu.

Pao je na koljena, a onda po-
lako licem u prašinu.

Eliot gorko uzdahnu. Odložio
je revolver, a ruku pritisnuo
na mjesto gdje je bio ranjen.
Ruka mu je brzo postala
krvava. Drugom opipa uho.
Krv mu se slijevala niz vrat.

Ponovno je uzdahnuo.

Najednom pored sebe začu
djevojački glas:

– Eliote! Eliote! Da li ti je
slabo? Strašno krvariš! Nemoj
stajati ovdje, moramo liječ-
niku.

Zagledao se u oči Beate Do-
novan i ugledao u njima strah
i zabrinutost. Povlačila ga je za
ruku.

Priskočio je i Jimmy, a šerif
je otrčao prema ljudima, koji
su se okupili oko beživotna
Hardinova tijela.

Nekoliko ljudi pride Eliotu.
Jedan upita:

– Nadamo se da niste
opasno ranjeni! Mislili smo da
će vas taj revolveraš raskoma-
dati!

– Nije strašno. – Promrm-lja Eliot gledajući i dalje Be-
atine oči. U njima zapazi nešto
što ga ispuni radošću.

– Moraš brzo liječniku! –
poviče Jimmy.

– Idem – odvrati Eliot.

Kad je krenuo, Jimmy i Beate
su ga pratili. Stenjao je. Rukom
je još stiskao ranjenu stranu
tijela.

Prije nego su stigli do liječni-
kove kuće, sustigla ih je Kate
Milton. Zastane kad je vidjela
da ga Jimmy i Beate moraju
podupirati. Eliot je bio nesigu-
ran na nogama.

Kate shvati da je Beate za-
ljubljena u Eliota iako se borio
protiv njenog oca i braće.

Sāt kasnije Beate je ušla u
Katinu kuću. Kate odloži ha-
ljinu koju je šila i upitno po-
gleda prijateljicu. Beate sjede
na prvu stolicu.

– Rane nisu opasne – reče.

– No ove noći prespavat ću u
hotelu, u sobi sa Chap Blai-
neom. Legao je u krevet u ko-
jem je izdahnuo Churly Smith.
Bojim se, Kate.

– Udat ću se za Dana – iz-
nenada progovori Kate. – Ne-
kad sam voljela Eliota, ali
nismo jedno za drugo. On je
borac, a ja ne želim borca za
muža. Neću da uvijek budem
sama i čekam da se vrati. Že-
lim mirna čovjeka, koji radi
svoj posao i koji nikad neće
biti upleten u gužvu. A Eliot...

– Znam – prekine je Beate.

– Znam, Kate. Eliot će biti muž
od kojeg žena neće imati
mnogo. Htjela sam ti već prije
reći da ga volim.

Kate brzo ustane, pride prija-
teljici, zagrli je i poljubi.

– Znam zašto ga voliš, Beate.
Podsjeća te na oca. Jak je kao
Big Jack i u ovom kraju zaci-
jelo će postati utjecajan, samo
treba preživjeti sljedeći dan.

XIV

Bila je već ponoć kada su se
braća Donovan zaustavila
pred radionicom Kate Milton.
Golemi Ambros sakrije se u
udubljenje pokraj kućnih
vrata, a Little Jack pokuca. Po-
slije nekoliko trenutaka iza
vrata začu se šum i Kate upita:
– Tko je?

Little Jack reče tiho izmije-
njenim glasom:

– Šalje me liječnik, gospo-
dice Milton. Sullivan Rainbow
opet je stigao u grad i onesvije-
stio se. Treba mu promijeniti
zavoje, pa moli gospodicu Do-
novan da mu dode pomoći.

– Beate spava u stražnjoj
sobi. Probudit ću je. Zacijelo će
doći!

Little Jack se zahvali i pride
bratu. Čekali su samo nekoliko
minuta, a onda su se vrata ot-
vorila. Vitka sjena projuri
mimo njih.

Ambros brzo istupi iz sjene,
dugačkim koracima pride Be-
ati i čvrsto je zgrabi. Jednu
ruku pritisnuo je na sestrina
usta, a drugom ju je obuhvatio.
Little Jack ih je slijedio, smi-
jući se tiho i zadovoljno. Kada
su stigli do konja, Ambros oslo-
bodi sestru i promrmlja:

– Beate, sada možeš vikati,
ali nitko te neće čuti. Hoće li
mirno poći s nama ili...

– Što hoćete? Vi ste ubojice!
S vama više ne želim imati po-
sla. Što hoćete od mene?

– Nikad nas nije voljela poput prave sestre – kreštao je ljutito Little Jack.

Ambros položi ruku na Beatinu rame.

– Možda smo stvarno ubojice, ali naš otac pridonio je tome. Rasli smo kao sinovi moćnoga Big Jacka. Snaga ranča bila je naš oslonac, pa smo postali netrpeljivi prema ostalim ljudima. Uvijek smo dobijali, a nikad gubili. Čuj, sestro, ubili smo Sulivana Rainbowa. Sada si ti jedina vlasnica ranča SD. Big Jack je razbaštiniio nas dvojicu. Od tebe tražimo naš dio. Neko vrijeme živjet ćeš s nama na ranču kako bi se ljudi uvjerili da se sve promjene odvijaju tvojom voljom i s tvojim znanjem. Izigravat ćeš gospodaricu ranča. Potreban nam je tvoj potpis da bismo mogli podizati novac u banci. Kad bismo te ostavili u gradu i samostalno počeli prodavati pedeset tisuća očevih goveda, vjerojatno bi uspjela isposlovati pomoć. Sada znaš zašto te odvodimo. Ti si jedna od Donovanovih, naša draga sestra sve dok to budemo smatrali potrebnim...

Kad je Ambros ušutio, začu se podsmešljivi Jackyjeve glas:

– Uskoro će te, ljubljena sestro, ljudi držati tvrdom i bezobzirnijom od Big Jacka! S našim momcima izazvat ćemo pravi pakao. A sve će izgledati tako kao da si ti sporazumna s nama. Dodi, Beate, sjest ćeš uz mene na konja. Moramo li te vezati ili ideš dobrovoljno?

– Vi, budale! – poviče ona.
– Vi ste obični ludaci! Morat ćete me držati kao zaroblje-

nika, a na kraju ćete doživjeti zaslužen kraj. Bolje je da odustanete. Odjašite iz ovog kraja. Nastojat ću vam osigurati dovoljno novca. Od takvih gluposti nećete imati nikakve koristi!

– Ne trebamo tvoju milostinju! – progunda Ambros. Zgrabi sestru oko pasa i poput djeteta smjesti je na konja iza Little Jacka.

Beata je bila svjesna da se besmisleno braniti, a ne bi pomoglo ni da zove u pomoć.

U osvit zore stigli su do ranča SD. Koral u blizini dugačke spavaonice za jahače bio je pun osedlanih konja, a kuhinja i blagovaonica bile su osvijetljene. Iz spavaonice su izlazili jahači i umivali se na bunaru, a neki su već zajutarkovali.

– Povedi Beatu u kuću – reče Ambros Little Jacku, a zatim poviče preko dvorišta:

– Momci, požurite! Za pola sata odjašit ćemo do ranča M i sravnati ga sa zemljom! Izvest ćemo to tako da će nas opet svi poštivati. Dakle, požurite!

Tada poviče još jednom:

– Hej, Lanky! Smjesta dodi u kuću! Ti ćeš čuvati našu sestru.

U međuvremenu Beate je sišla s konja, a Little Jack skoči pored nje.

– Podi unutra, sestrice – rugao joj se. – Smjesti se što udobnije. Lanky će te čuvati, a znaš koliko je zaljubljen u tebe!

Beate se strese. Lanky je bio bubuljičav revolveraš, nasilnik iz Montane koji ju je uvijek gutao požudnim pogledima.

Bez riječi krene u svoju sobu i zaključa se. Prišla je prozoru

i malo kasnije vidjela kako su Ambros i Little Jack odjahali na čelu skupina jahača.

Bilo ih je gotovo četrdeset. Uputili su se prema zapadu, prema ranču M. Beate je znala da će njena braća, pošto obračunaju s Murrayjevima, zacijelo nastojati protjerati šerifa iz grada.

A onda, kad tako cijelom kraju pokažu da ne prežu ni od otvorena terora, početak će pljačkati očevo ranč.

Kada se slegla prašina u dvorištu, Beate ugleda malog revolveraša kako gleda prema njenom prozoru i maše joj. Brzo se povukla u sobu.

Misli su joj letjele. Pretpostavljala je da je Eliot još u Snakebornu. Od njega je čula da Dan nije sam na ranču. Jimmy im je jučer donio puna kola namirnica.

— Ukoliko moja braća napadnu ranč M, vjerojatno će se oni uspjeti braniti neko vrijeme — razmišljala je. — Morala bih im dovesti pomoć. No kako da umaknem Lenkyju? Moram ga onesposobiti!

Iznenada stvori ludu odluku. Uspije li sačuvati hladnokrvnost, možda nadmudri Lenkyja.

Kad je izašla na trijem, Lenky je sjedio na klupi pokraj zida. Ustao je, pažljivo je promatrajući i rekao:

— Gospodice, oduvijek sam želio ostati nasamo s vama. Zar ne trebate pouzdana prijatelja? Ne izgledam posebno lijepo, ali...

— Prestanite s tim glupostima! — prekinu ga hladno i krenu niz stepenice. Slijedio ju je.

— Još ste ponosni i nepristupačni. No vremena se mijenjaju! Uskoro ćete biti sretni da imate prijatelja poput mene. Vaša braća...

— Ostavite me na miru, Lanky!

— Dobro! — progunda on, a u očima mu se pojavi pakostan izraz. — Moram pripaziti da ne odete s ranča. To može potrajati tjednima. Kada vam postane dosadno, možda sami potražite moje društvo. Kuda ste krenuli?

— U kuhinju! Još nisam zajutarkovala.

Ušla je u kuhinju. Ambros je odveo i kuhara u akciju. Beate počela jesti, ne obazirući se na Lankyja koji je ušao za njom.

On joj se iznenada približi. Disao je pohotno.

— Djevojko — reče — od prvog dana kada sam vas vidio, lud sam za vama. Izaziva me vaš ponos. Nemojte mi prijetiti Ambrosom i Jackyjem! S njima mogu obračunati! Brži sam od njih. Ako im kažete da sam bio nasrtljiv, morat ću ih ubiti. Htio bih vam pokazati...

Približio joj se i uhvatio je za ramena.

Za Big Jackova života se nije usuđivao ni da je pogleda. Sada se pokazao u pravom svjetlu, ali nije uspio izvesti naum do kraja. Beate se naglo okrenu i iskrenu mu u lice punu kutiju papra.

Sve je predvidjela. Znala je da će joj se Lanky približiti. Pročitala je to u njegovu pogledu.

Lanky grubo opsuje i snažnim udarcem odgurne je prema štednjaku. Papar mu je

gorio u očima poput vatre. Zatetura do umivaonika i gurne glavu u vodu.

Kada se uspravio, Beata je stajala iza njega. Objema rukama držala je veliku tavu i, prije nego je mogao naslutiti opasnost, udari ga svom snagom po tjemenu.

Lanky je pao preko sudopera, oborio ga i onesviješten se opružio na podu poliven vodom za ispiranje.

Beate ispusti tavu i zatetura. Bojala se da neće uspjeti, ali sada je sve bilo u redu. Požuri iz kuhinje i vrati se s lasom u rukama. Vezala je Lankyja što je čvršće mogla.

Nekoliko trenutaka kasnije već je bila u sedlu.

U oštrom trku napustila je ranč.

XV

Kad se Eliot Murray probudio, sunce je uvelike sijalo. Osjetiti snažnu bol pod rebrima i na uhu.

Sjedne na rub kreveta, a tada začuje glas:

– Gazda, ne misliš valjda ustati iz kreveta?

Eliot okrenu glavu i ugleda Chapa Blainea kako sjedi na rubu drugog kreveta. Stari kau-boj je još izgledao prilično loše. Rane ne obrazima od udaraca bičem tek su se osušile. Ali oštre oči su mu blistale.

– Chap, čini i se da ti usta-ješ – progunda Eliot. – Zašto da i ja ne pokušam?

– Već nekoliko dana ležim u ovom krevetu – mrmljao je Blaine. – A u krevetu u kojem sada ležiš umro je Churly

Smith. Sve to promatrao sam potpuno bespomoćan. Mislim da sam se dovoljno oporavio i opet sam sposoban da sredim nekoliko tih razbojnika. Poslužit ću se sačmaricom! Sada ću ponovo na konja!

– Krenut ćemo zajedno – reče Eliot. – Odjahat ćemo do ranča M. A tamo nećemo morati dugo čekati. Uskoro će nas napasti Sullivan Rainbow sa svojim jahačima. Možda ćemo dobiti pomoć. A lako se može dogoditi da se pojave i braća Donovan. Spreman sam se odreći osвете, jer...

Zašutio je, jer mu je misli naglo zaokupila Beate.

– Znam, ne želiš ubiti braću one krasne djevojke – kazao je Chap. – Njegovala je Churlyja i mene. Ali ma koliko je dobra i ma koliko željela popraviti zlo koje nanose njena braća, njima ne želim oprostiti. Ovdje nema zakona koji bi ih pozvao na odgovornost. Dakle...

– Uskoro će zavladati red – prekinu ga Eliot.

Spustio je noge preko ruba kreveta, oprezno se uspravio i pokušao napraviti nekoliko koraka.

Išlo mu je bolje nego se nadao. Naravno, rane su ga pekle, ali za čovjeka poput njega je to bilo podnošljivo.

Odjeća mu je ležala na stolicama. Polako se obukao i u trenutku kada je zakopčavao remen revolvera, začu brze korake pred vratima.

To je bila Beate. Oči su joj blistale. Svijetla kosa bila joj je raščupana, a suknja uprljana konjskim znojem. Bila je pokrivena prašinom.

Progovori brzo i uzbuđeno:

— Eliot, prije nekoliko sati otela su me moja braća. Ubili su Sulivana Rainbowa i preuzeli vlast na ranču. Budući da sam sada ja jedina vlasnica ranča, htjeli su me držati u zarobljeništvu, pa da u njihovo ime izdajem zapovijedi. U zoru su sa svim jahačima krenuli u napad na ranč M. Uspjela sam pobjeći. Eliote, tvojim ljudima sada je zacijelo potrebna pomoć. Šerif već skuplja dobrovoljce u gradu. A Kate je zabrinuta za Dana!

Eliot ju je ozbiljno promatrao.

— Dakle, Kate ja zabrinuta zbog Dana? Pa... — zašuti na trenutak, a zatim nešto oštrije pogleda Beate. — A ti si nas došla upozoriti. Ali to su tvoja braća! Morat ćemo pucati na njih!

— Pa što? — prošapće ona. — Navikli ste pucati na ubojice. A ja ne želim da moja braća i dalje stvaraju nasilje. Želim da ovdje nastane bolje vrijeme. Moja su braća izgubljena u svakom slučaju. I ja sam Donovanova, ali ne mogu...

Izdao ju je glas. Spustila je glavu i zaplakala. Sada, kada je izvršila svoju moralnu dužnost, izdala je snaga.

Eliot joj brzo pristupi, uhvati je za ramena i privuče joj glavu na svoja prsa. Tiho je plakala.

— Beate — obrati joj se. — Vjerojatno se nisam smio vratiti ovamo. Možda bi tada bila pošteđena ovih briga. Ali sada nemam drugog izbora.

— Sve mi je poznato, Eliote! Morao si se vratiti, kako bi u ovaj kraj opet stigla pravda. Jednog dana postat ćeš novi Big Jack, ali u potpuno drugačijem smislu. To što moraš uraditi neizbježno je. Moja braća su izgubljena!

Iz hodnika se začuju brzi koraci, a zatim odjekne glas Kena Sandmana:

— Eliote! Moja skupina spremna je za polazak! Došao je trenutak preokreta! Prvi put poslije dvadeset godina...

Zašuti jer je ugledao Beate kako plače na Eliotovim grudima.

Šerif promrmlja:

— Ti bi, Eliote, trebao biti naš voda. Ukoliko ti rana smeta, mogao bih ja...

Beate se odvoji od Eliota, obriše suze i poviče:

— Ne, on će vas voditi! Ranč pripada njemu i njegovu bratu. Samo nešto vas molim — pružite mojoj braći priliku. Ako se predaju, nemojte ih ubiti! Odvedite ih pred sud. A sada podite!

To je rekla oštrim glasom. Ljudi krenuše bez riječi. Tek na cesti Ken Sandman ozbiljno progovori:

— Donovani su bili omraženi u ovom kraju, ali ta djevojka bit će uvijek poštena. Ima dobro srce, pravedna je i tvrda prema samoj sebi. Nadam se da se neće slomiti, budemo li joj morali ubiti braću.

— Ne, to je neće slomiti! — reče Eliot gorko. — Ali vjerojatno će biti izgubljena za mene.

Na cesti je sve bilo u pokretu. Skupilo se mnogo muškaraca na konjima. Eliot je poz-

navao mnoge među njima. Bili su to njegovi nekadašnji susjedi, a s nekim mladima od njih išao je i u školu. Svi su, jedan za drugim, bili protjerani sa svojih zemljišta.

Od onog dana kada se doznalo da je Big Jack mrtav, ti ljudi bili su u gradu. Vratio se i trgovac s pomoćnikom, kovač, sedlar, vlasnik pilane i tesar sa svoja četiri sina.

Eliot je shvaćao zbog čega ti ljudi žele skršiti moć Donovanih. Kad dolina bude gušće naseljena i za njih će biti više posla.

Pojavila se i Kate Milton. Stupila je pred Eliota i rekla:

— Zbog čega još niste krenuli? Dan i ostali možda već umiru. Eliote, zašto oklijevaš?

— Upravo su otišli po mog konja. A ti, Kate, pripazi Beatu. I ona je u velikoj nevolji.

Kate ga pogleda s razumijevanjem.

— Eliote, odmah nakon ove borbe postat će Danova žena. A sada idem do Beate. Ona te voli! A bilo bi vrlo loše da se ta ljubav ne ostvari ako ubiješ njenu braću. Ti naravno ne možeš stajati po strani i promatrati kako ostali dovršavaju posao koji si započeo.

— Ne, to nikako ne mogu! — odgovori on.

Chap Blaine mu je upravo doveo konja.

— Prokletstvo — gundao je Chap. — Taj krevet potpuno me iscrpio, ne nadam se da ću izdržati.

Eliot se oprezno pope u sedlo. Rane su ga boljale.

Ogleda se. Skupilo se gotovo tridesetak jahača. Na njima se

vidjelo da su spremni na oštru borbu.

Eliot podigne ruku.

— Krenimo! — poviče oštro.

Konji su poskočili, a oblak prašine ispuni cestu.

* * *

Prošlo je nekoliko sati. Mali stočarski grad u kojem su ostali samo starci, djeca i žene čekao je vijesti o ishodu borbe.

Bilo je podne. Beate i Kate stajale su na prozoru hotelske sobe.

Tako je stiglo i poslijepodne. Iznenada dotrči neki dječak i poviče:

— Stižu Donovani. Vidio sam Donovane kako dolaze s nekoliko jahača.

Ulica se smjesta isprazni.

Na ulazu u mjesto pojavila su se petorica jahača. Naprijed je jahao Ambros. Glava mu je bila umotana u krvavu krpu. Little Jack ležao je preko konja, a i ostala trojica bila su ranjena.

Djevojke su ih promatrale s prozora. Kate zastanje, a Beata je tiho mrmljala.

— Donovani su, dakle, pobijedili. To je loše!

Kao skamenjena stajala je uz prostor. U sebi je osjećala prazninu. Zar je Eliot mrtav? Činilo joj se to strašnijim nego da su joj poginula braća.

Nije se pomakla ni kada su se jahači zaustavili pred hotelom. Ambros podigne glavu i ugleda je. Ružni smiješak izobličio mu lice:

— Sada smo razbojnici u bijegu! Plemeniti Eliot dao nam je priliku da napustimo ovaj kraj. Tebi za ljubav, Beate! Izgubili smo bitku. Prije nego

odemo, uzet ćemo nešto novca za put. Grad je bez obrane. Eliot i ostali imaju dosta brige oko gorućeg ranča M i mnogih ranjenika. Sljedećih pola sata grad pripada nama!

Snakeborn se nalazio u vlasti bandita.

Dojahali su do banke. Little Jack i dvojica jahača ostali su vani, a Ambros i još jedan razbojnik udoše prije nego je vlasnik banke uspio zaključati vrata.

Beata, koja je još stajala nepomično, začu iza sebe Katin glas:

— Sada su postali pravi banditi! Prije odlaska žele opljačkati banku. A Eliot im je zbog tebe pružio još jednu priliku!

Beata se brzo okrenu i požuri iz sobe. Potrčala je niz stepenice i ispod vratareva pulta pronašla sačmaricu koju je vratar uvijek držao pri ruci.

Provjeri da li su obje cijevi pune. Napne kokote i požuri van.

Kad se približila banci, ugleda nasmijana lica Little Jacka i njegovih pratilaca.

— Ne misliš nam valjda utjerati strah u kosti? — upita je Little Jack.

U tom trenu u banci odjeknuše pucnji. Na vratima se pojavi Ambros. Posrtao je, a košulja mu je bila krvava. Pao je na koljena.

— Jacky — muklo prostenje.
— Jacky, udi. Bankarova žena pucala je na nas. Sada je i bankar naoružan. Ubio sam mu pomoćnika.

Uhvatio se za grudi i pao licem u prašinu.

Little Jack je bio izbezumljen.

— Pokupi se, Jack! — poviče Beate. — Gubi se s nitkovima ili ću pucati!

Little Jack je mucao:

— Ambros je mrtav. On je ubio Sulivana Rainbowa. On je uvijek izdavao naloge. Ja...

— Idi do davola, Jack! Ne bih željela da te gledam kako ovdje visiš! — prekinu ga oštro.

Little Jack reče:

— Dobro. Čini se da smo ovdje završili. Moj život će izgleda biti kratak. A tebi, sestro, želim mnogo sreće. Eliot nas je dobro udesio. Naši ljudi su se razbježali kada su nas napali. Prije toga potpalili smo ranč M i čekali da branitelji izadu iz plamena. Tada su nas dohvatili meci. Razbježali smo se na sve strane. Eliot je za nama, vikao da nestanemo iz ovog kraja i da nam tu priliku pruža samo zbog tebe. No sada ću stvarno nestati. Krenimo!

U tom trenutku na vratima se pojavi bankareva žena. U rukama je držala pušku iz koje smjesta opali.

Little Jack ispruži ruke i porance padne s konja. Bankar dotrča za ženom. Lice mu je bilo krvavo. Odgurnu u stranu i počeo pucati na preostalu dvojicu napadača. Međutim, obojica su uspjela umaći.

Beata ispusti sačmaricu i požuri do Little Jacka. Bio je mrtav.

Smeteno se uspravi. Najednom shvati da je sve završilo. Nestalo je moći Donovanovih. A ranč SD ostao je bez jahača. Tisuću goveda ostalo je bez nadzora.

Na ulazu u mjesto pojavi se nova skupina jahača. Na čelu je jahao Eliot. Skoči s konja pored nje, zatetura i prihvati se za sedlo.

Požurila je k njemu i uzdahнула:

– Mrtvi su, Eliote. Svi Donovan su mrtvi! Htjeli su opljačkati banku i...

Dao sam im priliku da umaknu, jer su ti braća – izusti on ogorčeno.

– Nisi im smio dopustiti da pobjegnu. Ubili su bankareva pomoćnika!

– Nisam mogao ubiti tvoju braću, naprosto nisam mogao. Oni se ne bi živi predali a, osim toga, mislio sam da su već dobili svoje.

– Sve je završeno, Eliote.

– Da, Beate.

Pogledaše se.

U tom trenutku dotrča Kate Milton.

– Što je s Danom? – poviče.

– Ranjen je, ali nije ništa strašno. Uzmi kola i dovedi ga ovamo. Ranč je spaljen. Došli smo po doktora i namirnice.

– I ja ću s vama – reče Beate Donovan. – Želim vam pomoći!

* * *

Pet godina kasnije taj kraj je procvao. Na tom zemljištu živjelo je desetak rančera i stotinjak doseljenika.

Ranč SD nešto se smanjio, ali je još bio najveći u dolini. Imao je oko pet tisuća prvorazrednih goveda.

Rančer se zvao Eliot Murray. Njegova žena, Beate, očekivala je treće dijete. Eliot Murray bio je član zakonodavne skupštine države Wyoming. Zahvaljujući njemu, počela je gradnja željezničke pruga kroz dolinu. Opet je bio borac bez nagrade, samo se sada borio miroljubivim sredstvima.

Chap Blaine bio je nadglednik, a najbolji kauboj bio je Jimmy Barret.

Dan Murray i Kate živjeli su na mjestu gdje je nekad bio ranč M.

Atli tamo više nije bio ranč, nego umjetno jezero koje je navodnjavalo zemlju i pretvaralo je u plodno tlo. Voda umjetnog jezera pokretala je i mlin. Dan Murray je danju mnogo radio, a navečer bi se pred kućom igrao s djecom, dok ih Kate ne bi pozvala na večeru.

Ken Sandman je još bio šerif.

Ljudi s Blue Rivera posjedovali su male, ali dobre farme.

Sve obitelji koje su Donovan protjerali ponovo su pustile čvrsto korijenje. U tome im je pomogao i veliki ranč SD. Tako se sve preokrenulo.

KRAJ

Basil Deakin

ZLATO ZA BUDALE

— Doimate se zaista iznureno, starino. Možemo li vam pomoći?

Hoss se obratio suosjećajno ostarijem čovjeku jakih zuba, umorno zavaljenomu na leđima mazge koja se jedva vukla. Ben Cartwright i njegov sin Mali Joe zaustaviše konje pokraj Hossa, zagledajući pomno pogurenu figuru starog čovjeka i njegovu dotrajalu i prašnjavu odjeću.

— Paaa — uzvratio je ovaj otegnutim glasom — možda mi se i može pomoći, mister. Čini mi se da sam malo gladan. Nisam imao sreće u posljednje vrijeme. Hrane mi je ponestalo. A u džepu nemam ni prebijenog centa.

— Nalikuje mi na jednoga od onih starih istraživača zlata — razmišljao je Ben naglas, a Hoss i Mali Joe kimnuše. — Čini se da nije uspio pronaći zlato već duže vremena. Barem ne toliko da bi se mogao prehraniti. Ako se ne varam, ukusan, obilat obrok dobro bi mu do-

šao. Je li, stari moj? Čujte, zaputili smo se u onaj gradić ondje prijeko. Bit će najbolje da nam se pridružite. Naumili smo nešto pojesti čim stignemo u glavnu ulicu.

— To je zaista lijepo od vas, mister — rekao je stari istraživač i osmjehnuo se umorno. — Mislim da bih s najvećim apetitom smazao govedski biftek. Hvala vam.

Tri Cartwrighta potjeraše konje lakim kasom, jer mazga je starog čovjeka bila suviše umorna da bi mogla poslušati poticanja svoga gazde koji je žurio prema obećanom objedu. Nešto poslije toga, kad su sva četvorica ujahala u glavnu ulicu maloga grada, Ben se počeo radoznalo osvrtnuti oko sebe. Cartwrightovi su bili prvi put u graničnom gradiću Creekville.

— Ono ondje slično je restoranu — oglasio se Hoss, a Mali Joe obješenjački je namignuo ocu. Kad se god u blizini nalazila hrana, Hoss je uvijek bio prvi koji bi namirisao njen izvor.

Hoss je poveo društvo u mali restoran. Dvorana je bila prazna, izuzimajući usamljenoga gosta koji je sjedio njima okrenut leđima. Ben je privukao stolac i sjeo za obližnji stol, a pridružili su mu se Hoss i ostali. Kad se udobno smjestio, Ben je pogledao kroz otvorena vrata na ulicu. Na njoj nije bilo nikoga. Okrenuo se prema usamljenom gostu.

— Čini se da je ovo neki neobično miran grad, mister. Gdje su ljudi?

Čovjek se polako okrenuo i oni su tek sad ugledali šerifsku zvijezdu na njegovim grudima.

— Imate pravo, mister — kimnuo je odlazeći vilicu. — Ljudi su odjahali na proplanak. Naš je potok iznenada presušio. A taj potok jedini je izvor vode za narod u ovom kraju. Bez njega ne bi mogla opstati ni stoka a ni natapati se žitna polja. Odlučio sam ručati nešto ranije, prije nego što se ljudi vrate, jer pretpostavljam da će biti gadne gužve koju ću morati smiriti... ako uopće budem kadar za tako nešto.

Kad je vlasnik donio jelo, Hoss i stari istraživač navališe žestoko, ali Mali Joe i Ben odložiše pribor za jelo i zagledaše se upitno u šerifa.

— To je Kailyjevo djelo — zagundala šerif ljutito. — On je isuviše lukav da bi mu mi mogli doskočiti. Kaily je vlasnik visoravni s koje se potok spušta u dolinu u kojoj ljudi uzgajaju svoju stoku i siju žito.

— Želite li reći da je on postavio branu na potoku? — upitao je Ben začudeno, a šerif kimnuo. — Do bijesa, čovče, jeste li zaboravili da postoji zakon o vodama? On nema nikakva prava napraviti branu na potoku.

— Kaily ima ta prava, mister — uzvratio je šerif. — Potok izvire iz jezera Pine koje se nalazi na visoravni, a Kaily je vlasnik te zemlje. Zakon o korištenju voda stupa na snagu tek sutra. Kvakva je u ovomu, mister: kad on sutra postane zakon, važit će samo za one vode koje su

tekle u vrijeme njegova stupanja na snagu. Ali to neće biti tako s našim potokom jer ga je Kaily pregradio tako da koritom sad zapravo ne teče baš ništa vode.

Ben je turobno slušao. Ako je ovo što je šerif rekao bilo točno, onda je Kaily mogao sasvim legalno ucjenjivati naseljenike i male rančere Creekvillea i prisiliti ih na to da plate porez za svu vodu koju bi koristili.

— Čujte, mister — umiješao se u razgovor glas sa strane. Ben se okrenuo prema starom istraživaču zlata, koji je s očiglednim zadovoljstvom tapšao svoj trbuh. Starina produži: — Ovo je bio vraški ukusan objed. Već dugo nisam imao prilike pojesti nešto ovako dobro, ne, gospodine moj, već prilično dugo. Stari vam Sam zahvaljuje, mister.

Osmjehnuo se širokim osmijehom, a onda neočekivano izvukao iz džepa pregršt blistavoga, svjetlucavog metala i prosuo ga po stolu.

Mali Joe huknuo je od zapanjenosti, a oči mu se prikovaše u sitna, blještava zrnca. I Hoss je zurio u njih, iskreno zapanjen. Ben je pogledao prema Starom Samu i prijekorno napomenuo:

— Rekli ste da nemate ni centa u džepu. Ali ovo zlato vrijedi čitavu hrpu dolara.

— Ha, ha, ha — zahihotao je Stari Sam. — I mislio sam da će vas obmanuti, mister, kako je već obmanulo mnoge druge. Nalik je na pravo zlato, je li? Ali nije. Ne, gospodine, to nije zlato. To je običan željezni pirit, ruda koju istraživač zlata naziva »zlatom za budale«. A zovu je tako zato što su već mnogi žuto-kljunci uobrazili kako su naletjeli na zlatnu žilu kad su naišli na ovakav pirit.

Starina je zašutio, jer je u tom trenutku u glavnu ulicu ujahala povećća skupina konjanika i vikala od bijesa.

Šerif je brzo ustao i priskočio otvorenim vratima. Kad su ugledali predstavnika zakona, ljudi su naglo

zaustavili konje, obavijeni oblakom prašine.

— Kaily i njegovi revolveraši gore su na visoravni — povikaše oni u koru, obraćajući se šerifu. — Nismo se mogli popeti onamo jer su oni zauzeli busiju iza stijena. Šerife, morat ćeš ih potjerati i prisiliti da sruše onu branu prije nego što ostanemo bez našeg žita i stoke.

Ben i njegovi sinovi slušali su zabrinuto tu zloslutnu poviku. Onda su ugledali šerifa kako diže lijevu ruku, zahtijevajući tišinu.

— Neće vam donijeti nikakvo dobro ako pokušate uzeti zakon u svoje ruke — doviknuo je ljudima. — Kaily ima zakon na svojoj strani. Ona vas namjerava prisiliti da mu plaćate porez za vodu, baš onako kako je prijetio. Ne postoji ništa što mi možemo uraditi u tom pogledu, osim da plaćamo.

Gundanje i bijesni povici prapraće tu njegovu izjavu. Ben je pogledao šerifa s razumijevanjem i simpatijom. Znao je da ima pred sobom čovjeka koji se našao usamljen pred bijesom svih stanovnika Creekvillea. Ako oni odluče krenuti na Kailyja, šerifu će biti teško spriječiti ih u tomu. Ali ma kako teška bila njegova zadaća, on će morati braniti zakon, iako je intimno u sebi bio svjestan da pravda nije na Kailyjevoj strani.

— Misliš li da ćeš uspjeti spriječiti nas u tomu — izdvojio se snažan glas iz opće vike, a zamalo istog trenutka čovjek koji je izgovorio te riječi obo je svog konja i stao ispred skupine konjanika. — Meni se čini da ni ti ni svi ostali šerifi ovoga svijeta nećete moći učiniti to. Ne zaboravi, šerife, da ćeš morati najprije obračunati s nama!

Ben je brzo pogledao prema predstavniku zakona. Šerifovo lice i tijelo bili su zategnuti kao struna, ali se na njemu nije opazio ni najmanji znak straha. Gledao je netremice u svoje razbješnjele sugrađane, neslomljiv kao stijena. Ben, Hoss i Mali Joe osjetiše kako ih zahvaća

divljenje prema njegovoj hrabrosti.

— Učinit ću i to, bude li potrebno — uzvratu šerif mirnim glasom. — Ljudi, neću vam dopustiti da kršite zakon i možda izložite sebe opasnosti da vas Kaily i njegovi revolveraši poubijaju kao muhe.

— A kako nas to namjeravaš spriječiti? — zagrmio je stasiti čovjek koji je vodio konjanike i brzo posegnuo prema opasaču.

Šerifova ruka pokrenula se brzinom munje. Izvukao je revolver iz korica i uperio ga na samozvanog predvodnika skupine prije nego što je ovaj uopće uspio izvući svoj revolver.

— Sidi s konja — obrecnuo se prijeteci. — Hapsim te zato što si pokušao potegnuti oružje na predstavnika zakona.

Oštrina s kojom je izdao ovo naređenje sledila je slušaoce. Samozvani voda počeo se osvrtni oko sebe, tražeći podršku. Ali nitko se nije pokrenuo. Gundajući od nemoćna bijesa, čovjek je sjahao s dorata i šerif ga je potjerao prema zatvoru. Dok su se njih dvojica udaljavala, ostali su se počeli međusobno došaptavati.

— Oče, čuješ li što oni šapću? — upitao je Hoss tihim glasom. — Namjeravaju napasti Kailyja i njegove revolveraše poslije zalaska sunca, gore na visoravni. Ne shvaćaju da će tako izložiti sebe pravom pokolju. A ako šerif odluči da im se suprotstavi, kažu da će ga na vrijeme ušutkati svojim revolverima.

Benove se oči suziše. On i njegovi sinovi upravo su imali prilike vidjeti kako jedan veoma hrabar čovjek obavlja svoju dužnost, ma koliko ta dužnost morala biti neugodna predstavniku zakona. Šerif je mogao jednostavno ostate po strani i mirno promatrati građane Creekvillea kako jašu u vlastitu smrt, da bi ispravili jednu nepravdu. Ben je osjećao kako neće moći prepustiti odvažnog šerifa samom sebi, ni dopustiti da ovaj plati životom svoju privrženost zakonu.

Konjanici su se polako udaljavali, da bi pričekali zalazak sunca. Onda će se, mislio je Ben, ponovo okupiti kako bi izveli očajnički napad na visoravan, napad koji će završiti jedino njihovim porazom i smrću.

Stari Sam pokupio je sa stola blistave komadiće pirita. Ben je zamišljeno zurio u svjetlucavi metal i starog istraživača. Onda se naglo okrenuo prema Hossu.

— Požuri niz ulicu do prodavaonice i kupi bure eksploziva. Zatim se odmah vrati ovamo.

Kad je zbunjeni Hoss požurio iz blagovaonice, Ben se okrenuo prema Starom Samu i počeo mu brzo nešto objašnjavati.

— Paaa — uzvratilo je Sam otegnuto — istinu da vam kažem, mister, sve mi to zvuči pomalo budalasto. Ali vi ste me nahranili, a Stari Sam nikad ne propušta platiti dugove. Zbog toga ću i učiniti ono što tražite od mene. Kad krećemo?

— Čim se moj sin Hoss vrati s tim eksplozivom — uzvratilo je Ben. Mali Joe slušao je razgovor jedva dišući od uzbuđenja.

Nešto poslije toga pojavio se Hoss noseći malo drveno bure. Privezao je burence za sedlo i poslije toga sva četvorica uzjahaše. Šerif koji je stajao na pragu zatvora kimnuo je i upitao:

— Odlučili ste otići?

— Aha — uzvratilo je Ben lakonski.

— Hm... mislio sam da ćete možda ostati. Priznajem da mi ne bi bilo naodmet malo pomoći, ako već želim spasiti one ljude od samoubojstva.

— Žalim, šerife — doviknuo mu je Ben preko ramena. — Ta se stvar nas ništa ne tiče. — Slegnuo je ne-dužno ramenima, opazivši prezir u šerifovim očima.

Kad su izjahali iz varošice, potjerali su životinje galopom. Stari Sam jedva je održavao korak s trojicom Cartwrightovih, neprestano požurujući svoju mazgu, dok su posude za kuhanje glasno odzvanjale udarajući mazgu po bokovima.

— Eno, ondje je visoravan —

oglasio se Mali Joe dok su jahali ispod rijetkog drveća kojim je padina bila obrasla. Nepun kilometar ispred njih uzdizala se visoravan, a bijele, strme stijene odsijavale su se pod zracima sunca koje je sve brže klonulo prema zapadu. Jezero Pine nalazilo se ondje gore. Dok su se približavali padini, Mali Joe pokazao je rukom u tom smjeru.

— Pogledaj, oče. Korito potoka počinje u podnožju one velike stijene. Voda zacijelo pada niza stijenu, kao vodopad. Čini se da je taj Kaily napravio svoju vodojažu na vrhu vodopada. Ali ne vidim nijednog revolveraša gore na stijenama.

Zaustavili su se pod zaštitničkim krošnjama drveća i počeli pomno osmatrati visoravan i kamenu liticu niz koju sad voda nije više tekla. Ben prinese ruku u visinu čela da bi zaštitio oči od snažnih kosih sunčanih zraka koje su se odbijale od stijena presušenog vodopada dolje do praznog korita potoka.

— Dobro je, Same — obratio se on tiho starom istraživaču.

Ovaj je bljesnuo snažnim zubima i obješenjački namignuo, a onda obo mazgu i pošao polako naprijed.

Ben, Hoss i Mali Joe promatrali su iz skrovišta Starog Sama kako nehajno i tobože bez ikakvoga određenog cilja usmjerava mazgu prema praznom koritu potoka. Nešto poslije toga, kad je stigao do obale potoka, Sam je zaustavio mazgu i sjedeći nepomično zagledao se u prazno korito.

Joeve oštre oči opazile su na visoravni jednu kretnju. Sunce je polako tonulo prema sljemenu visoravni. Ben pogleda na sat i zagunda. Ubrzo će sunce zaći. U tom trenutku građani Creekvillea počet će se spremati za napad na visoravan. Pokuša li ih šerif spriječiti, oni će ga ubiti.

Napeto su promatrali kako se Stari Sam polako spušta s mazge i stoji na obali i gleda u suho korito potoka. A onda se nespretno skliznuo niz obalu u bezvodno korito i nisko se sagnuo. Ben je brzo pogle-

dao prema stijenama iznad vodo-
pada. Jedan promatrač ustao je iz
skrovišta i počeo napregnuto zuriti
u Starog Sama.

U koritu se nalazila mala bara.
Stari Sam brzo se popeo do mazge
i skinuo s nje tepsiju a onda ponovo
skliznuo u korito. Kleknuo je na
jedno koljeno, zahvatio tepsijom ne-
što pijeska i vode i počeo polako
mućkati sadržaj, mašući lijevo-
desno. Onda je pažljivo izlio vodu,
zureći neprestano u tepsiju.

Odjednom se uspravio, odmak-
nuo desnu ruku daleko od sebe i
kao općinjen zagledao se u nešto
na svom dlanu. Kosi zraci zalazećeg
sunca odbiše se od toga sićušnog
predmeta metalno zlatnim sjajem.

— Eureka! — čuli su Starog Sama
kako uzvikuje prodornim glasom
oduševljenja, koji ispuni mirni ve-
černji zrak sve gore do visoravni.
— Našao sam ga! Zlato! Stari Sam
pronašao je bogovsku žilu. Pravi
rudnik zlata...

Odozgo s visoravni začuo se neči-
ji prigušeni povik. Netremice zagle-
dan u tom smjeru, Ben je vidio kako
se iza stijene pojavljuju ljudski liko-
vi i zure dolje u Starog Sama. Činilo
se kako on uopće nije svjestan toga
da ga netko kradomice promatra
dok se ponovo saginjao da još jed-
nom zahvati tepsijom pijesak i vo-
du.

— Zlato... zlato! — vikao je iz sve-
ga glasa. — Sam ga je napokon na-
šao... pravi rudnik zlata. Juhaj!...
Stari će Sam biti vraški bogat...

Na visoravni ljudi izletješe iz
skloništa i počеше skakati sa stijene
na stijenu, vrtoglavo jureći nizbrdo.
Stari Sam odjednom diže pogled i
vrisnu od straha i bijesa. Ljudi kao
bez duše uskočiše u suho korito po-
toka i divljački odgurnuše Sama u
stranu.

— Hajdemo, momci — procijedi
Ben.

Tri Cartwrighta požuriše pod
okriljem drveća uz padinu visorav-
ni, penjući se nećujno prema gor-
njem rubu stjenovite strmine. Kad
su stigli do brane koja je sprečava-

la vodu da niz stijene pada dolje u
suho korito potoka, Ben načini ne-
koliko koraka ulijevo i oprezno se
zagleda dolje.

Pod prijetnjom revolvera Stari je
Sam bio prisiljen povući se iz kori-
ta potoka. Sad je stajao na obali,
strijeljajući bijesnim pogledom ru-
lju revolveraša nagnutu nad bari-
com iz koje je on maloprije zahva-
tio pijesak s vodom. Zahvaćeni po-
hlepom, borili su se međusobno da
prigrabe sadržaj posude. A oko
brane gore na stijenama tri Cart-
wrighta užurbano su poslovala.

— A sad odstupite — obratio se
Hoss Benu i Malom Joeu. On je uzi-
dao bure s eksplozivom u temelj
brane, a zatim dohvatio iz bureta
pregršt baruta i od njega napravio
prijenosni fitilj koji je vodio do
skrovišta iza jedne velike stijene. —
Sad ću potpaliti fitilj... Evo ga, već
gori.

Sva su se trojica sklonila iza sti-
jene, napregnuto promatrajući ka-
ko se barutni fitilj, pucketajući, pri-
bližava buretu. Kad je plamen sti-
gao gotovo do bureta, oni se baciše
na zemlju iza stijene.

Snažna eksplozija prolomi miran
zrak. Pravi gejzir kamenja poletio
je prema nebu. U sredini brane po-
javila se velika rupa. Gotovo istog
trenutka poletio je snažni val vode
i počeo se s praskom i lomnjavom
strmoglavljivati niza stijene u kori-
to potoka.

Revolveraši koji su potpuno za-
boravili na branu kad su ugledali
zrnca zlata u posudi starog istraži-
vača, sad se naglo okretoše, sledeni
od užasa pri pogledu na vodenu sti-
hiju koja se neumoljivo strmoglav-
ljivala na njih. Bilo je prekasno da
izbjegnu toj nezadrživoj bujici. Ur-
lajući od straha, osjetili su kako ih
snažni val odiže od tla i baca tamo-
amo duž korita potoka, dok je oslo-
bodena voda slavodobitno jurila
naprijed, prema Creekvilleu. Stoje-
ći gore na sigurnoj obali, Stari Sam
poskakivao je od oduševljenja.

— Uspjeli smo, oče — nasmijao
se Hoss veselo. — I to samo zahva-

ljujući Starom Samu i njegovu zlatu za budale. Oni jadnici sasvim su pošašavili kad su ga vidjeli kako svjetluca na suncu i čuli Starog Sama kako uzvikuje da je pronašao pravi rudnik. Ha-ha, to zlato za budale zaista je napravilo budale od njih.

— Još kakve budale — osmjehnuo se Ben. — A sudeći po brzini kojom potok juri, građani Creekvillea sad više neće morati misliti o prepadu na visoravan. Voda će im sama reći da je to nepotrebno. Mi ćemo ipak ostati ovdje dok zora ne svane, ako

bi slučajno onim revolverašima palo na um da dođu ovamo i pokušaju popraviti branu.

— Ne vjerujem da će imati volje za tako nešto — napomenuo je Mali Joe. — Čini mi se da je voda iz potoka isprala iz njih sve oduševljenje.

Stari Sam, koji se uspentrao uza strminu da im se pridruži, smijao se širokim osmijehom, očigledno ponosan što je njegovo zlato za budale spasilo dobre ljude od besmislena krvoprolića.

Preveo Gavriilo Vučković

U PRIPREMI:

**Gordon F. Uvalde
KAUBOJ KARTAŠ**

Za svaki uzrast za svako raspoloženje

izdanja

